

Nr 102

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående vissa ändringar beträffande kyrkomusikerorganisationen; given Stockholms slott den 28 februari 1958.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att vid sidan av de i kyrkomusikerorganisationen nu ingående huvudtyperna av tjänster — organisttjänst och kantorstjänst — tillskapas en ny typ av kyrkomusikertjänst — kyrkokantorstjänst — såsom alternativ till den nuvarande kantorstjänsten vid valet av tjänstetyp för de mindre kyrkomusikerdistrikten. Samtidigt föreslås att den nuvarande kantorstjänsten benämnes skolkantorstjänst.

Kyrkokantorstjänsten föreslås konstruerad som en självständig, extra ordinarie tjänst i lönegrad Ae 12, förenad med minst halvtidstjänstgöring. I arbetsuppgifterna föreslås skola — liksom beträffande organisttjänst — ingå meddelande av fri musikundervisning åt ungdom.

Pastoratens kyrkomusikerlönekostnader kan genom införande av den nya tjänstetypen beräknas komma att successivt minska allteftersom kyrkokantorstjänster inrättas.

En mindre kostnadsökning för statsverket beräknas framdeles uppkomma för anordnande av viss pedagogisk utbildning för kyrkokantorer.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 28 februari 1958.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LINDELL, LINDSTRÖM, LINDHOLM, KLING, SKOGLUND, EDENMAN, NETZÉN, KJELLIN, JOHANSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, den i statsrådsprotokollet för den 29 juli 1957 senast omförmälda frågan om *vissa ändringar beträffande kyrkomusikerorganisationen* samt anför därvid följande.

I. Inledning

Den 29 juli 1957 anmälde dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet i statsrådet, att de för utredning rörande möjligheterna att inrätta en ny form av kyrkomusikertjänster, särskilt lämpad för sådana speciella förhållanden som råder i bland annat Skåne, och för översyn i övrigt av kyrkomusikerstadgans bestämmelser tillkallade sakkunniga — *1953 års kyrkomusikersakkunniga* — den 1 mars 1956 överlämnat betänkande (stencilerat) med förslag till vissa ändringar beträffande kyrkomusikerorganisationen och att yttranden över betänkandet avgivits *dels* av samtliga *domkapitel* (domkapitlet i Uppsala gemensamt med *stiftsnämnden i Uppsala*) och *stiftsnämnderna i Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Lund, Göteborg, Karlstad, Härnösand och Visby, dels* av *skolöverstyrelsen* — efter hörande av statens folkskolinspektörer — *musikaliska akademiens styrelse, statskontoret, kammarkollegiet, statens lönenämnd och svenska kyrkans diakonistyrelse, dels ock* av *kyrkomusikernas riksförbund, svenska prästförbundet, Sveriges folkskolläraryrkesförbund — Sveriges folkskolläraryrkesförbund — Sveriges småskolläraryrkesförbund* (gemensamt yttrande), *svenska pastora-rens riksförbund, svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund* samt *svenska diakonsällskapet*. Min företrädare i ämbetet redogjorde härefter för de sakkunnigas förslag och för de huvudsakliga erinringar, som framkommit i remissyttrandena. Genom skrivelse den 29 juli 1957, nr 9, begärde Kungl. Maj:t kyrkomötets yttrande i ärendet.

I skrivelse den 4 oktober 1957, nr 47, har kyrkomötet med i skrivelsen angivet tillägg såsom yttrande åberopat vad dess första tillfälliga utskott i betänkande nr 17 anfört.

II. Införande av en ny typ av kyrkomusikertjänster¹

I. Gällande bestämmelser

De grundläggande reglerna om kyrkomusikerverksamheten återfinnes i kyrkomusikerlagen den 27 juni 1947 (nr 275). Denna lag innehåller emellertid endast mycket allmänna stadganden. På grundval av lagen har närmare bestämmelser i olika hänseenden rörande kyrkomusikerverksamheten meddelats i följande författningar.

Organisation: kyrkomusikerstadgan den 2 juni 1950 (nr 375).

Avlöning: avlöningsreglemente för kyrkomusiker den 9 juni 1950 (nr 385) och kungörelsen den 3 november 1950 (nr 560) med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet för kyrkomusiker.

Pensionering: reglementet den 29 december 1949 (nr 726) för pensionering genom statens pensionsanstalt av vissa icke statliga befattningshavare med tillhörande övergångsbestämmelser (1949:727, omtryck 1955:454) och tillämpningsföreskrifter (1950:359) samt kungörelsen den 9 juni 1950 (nr 421) angående tillämpning av 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för folkskolan å kantorer m. m.

Finansiering: lagen den 30 augusti 1932 (nr 404) om kyrkofond (för kyrkomusikerverksamheten ändrad genom lag 1950:281), reglementet den 15 februari 1935 (nr 18) för ecklesiastik medelsförvaltning (för kyrkomusikernas del ändrad genom kungörelse 1950:470), kungörelsen den 2 juni 1950 (nr 413) angående lönetillgångar vid kyrkomusikertjänst samt kungörelsen den 29 juni 1950 (nr 422) angående bestridandet av kantorstillägg i vissa fall.

För kyrkomusikerverksamheten inom de territoriella församlingarna i riket skall stiftet vara indelade i *kyrkomusikerdistrikt*. Som huvudregel gäller, att varje församling skall utgöra ett kyrkomusikerdistrikt. Kungl. Maj:t kan emellertid besluta om annan indelning, så att församling uppdelas på skilda distrikt eller helt eller delvis förenas med annan församling eller del därav till ett distrikt. Församlingar, som tillhör skilda pastorat, får dock ej vare sig helt eller delvis förenas till ett distrikt.

För varje kyrkomusikerdistrikt skall som tjänstetyp fastställas antingen organisttjänst eller kantorstjänst. Organisttjänst i domkyrkoförsamling benämnes domkyrkoorganisttjänst. *Organisttjänst* är en självständig kyrkomusikalisk tjänst, med vilken kan förbindas fyllnadstjänstgöring som musikalärare vid läroanstalt under inseeende av musikaliska akademien, skolöver-

¹ I betänkandet har använts följande förkortningar:

Arf = avlöningsreglementet för folkskolan den 30 juni 1958 (nr 437).

Ark = avlöningsreglementet för kyrkomusiker den 9 juni 1950 (nr 385).

Arö = avlöningsreglementet för övningslärare den 9 juni 1950 (nr 386).

Kmst = kyrkomusikerstadgan den 2 juni 1950 (nr 375).

KMU = 1942 års kyrkomusikerutredning (betänkande med förslag till nyorganisation av kyrkomusikerbefattningarna m. m., del I SOU 1945: 16, del II SOU 1946: 50).

SPA = statens pensionsanstalt, reglemente den 29 december 1949 (nr 726).

TbArk = kungörelse den 3 november 1950 (nr 560) med tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet för kyrkomusiker.

Övnst = stadgan för övningslärare den 2 juni 1950 (nr 376).

styrelsen eller överstyrelsen för yrkesutbildning. *Kantorstjänst* är en tjänst som kyrkomusiker och folk- eller småskollärare. Organisttjänst får inrättas endast i distrikt med högre invånarantal än 5000 och kantorstjänst endast i distrikt med högst nämnda invånarantal, såvida ej Kungl. Maj:t för särskilda fall annat medgiver. I distrikt där de kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna är av ringa omfattning och kantorstjänst av skolorganisatoriska skäl ej lämpligen kan inrättas, får efter medgivande av domkapitlet anställas en *orgelspelare* för de kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna. För dylikt distrikt skall dock kantorstjänst alltid fastställas som tjänstetyp.

Distriktsindelning och tjänstetyp fastställas av domkapitlet i den mån icke Kungl. Maj:t enligt vad nu sagts tager befattning därmed.

Vid sidan av organisttjänst eller kantorstjänst kan efter Kungl. Maj:ts medgivande inrättas tjänst såsom *biträdande kyrkomusiker*.

För varje kyrkomusikertjänst liksom för orgelspelarbefattning skall domkapitlet bestämma det antal *veckotimmar*, som den med tjänsten förenade kyrkomusikaliska verksamheten skall anses motsvara. Reglerna härom är i huvudsak baserade på distriktets invånarantal. Sålunda skall t. ex. ett invånarantal mellan 3001 och 5000 anses motsvara 14 veckotimmar för organisttjänst och 9 veckotimmar för kantorstjänst samt ett invånarantal mellan 5001 och 8000 anses motsvara 16 respektive 10 veckotimmar. Härtill kommer vissa avdrag eller tillägg av veckotimmar alltefter frekvensen av olika särskilda tjänstäligganden. Reglerna ger därjämte även vissa möjligheter till friare bedömning med hänsyn till förhållandena i varje särskilt fall. Veckotimtalet fastställs varje gång en tjänst blir ledig och omprövas därefter vart femte år.

I *organists kyrkomusikaliska åligganden* ingår i första rummet helt naturligt att biträda vid gudstjänster och förrättningar, att leda kyrkokör och undervisa konfirmander i psalmsång samt att vårda orgeln. Därjämte har organist emellertid också att meddela fri musikundervisning åt ungdom fem timmar i veckan under 39 veckor årligen.

För organisttjänst utgör 30 veckotimmar full tjänstgöring. Är tjänsten förenad med full tjänstgöring får den fastställas som ordinarie. Därvid får *fyllnadstjänstgöring* som musiklärare medräknas. Omfattningen av fyllnadstjänstgöringen bestämmas för varje ifrågakommande tjänst av musikaliska akademien beträffande musikhögskolan, av statens folkskollinspektör beträffande folkskola samt av skolöverstyrelsen i fråga om annan skola.

Kantor och *orgelspelare* har i princip samma *kyrkomusikaliska åligganden* som organist, dock att de icke meddelar fri musikundervisning. Den kyrkomusikaliska verksamheten medför ej nedsättning av kantors tjänstgöringsskyldighet som folk- eller småskollärare.

I fråga om *avlagda kunskapsprov* gäller, att organist skall ha avlagt högre organistexamen, högre kantorexamen och musiklärarexamen eller mot dessa svarande äldre examina. Kantor skall ha avlagt organist- och kantorexamen eller häremot svarande äldre examina. Sistnämnda krav gäller även beträffande extra organist (vikarie i vissa fall å organisttjänst). Orgelspelare skall besitta nöjaktig färdighet i spelning av koraler, koralpreludier och musiken till svenska mässan samt äga nöjaktig kännedom om den svenska kyrkans gudstjänstordning.

Domkyrkoorganist, som alltid har ordinarie anställning, är placerad i *lönegrad* Ao 21. Ordinarie organist, som uppfyller föreskrivna behörighetsvillkor i fråga om avlagda examina, tillhör lönegrad Ao 18. Annan ordinarie organist placeras i lönegrad Ao 17. Motsvarande Ae-lönegrader gäller för

extra ordinarie organister. Extra organist anställs alltefter sin kompetens i någon av lönegraderna Ag 15, 13 eller 11. Full lön utgår vid full tjänstgöring. Ordinarie organist äger dock rätt till full lön, även om veckotimtalet skulle fastställas till lägre än 30 eller fyllnadstjänstgöring av tillräcklig omfattning ej kunnat beredas. För tjänstgöring utöver 30 veckotimmar utgår arvode. För extra ordinarie eller extra organist, vilkens sammanlagda tjänstgöring understiger 30 veckotimmar, minskas lönen med 1/30 för varje veckotimme, varmed tjänstgöringen understiger 30 veckotimmar.

Kantor åtnjuter för sin lärartjänstgöring lön enligt avlöningsreglementet för folkskolan. För den kyrkomusikaliska verksamheten uppbär kantorn *kantorstillägg* med 1/30 av lönen i löneklass A 15 för varje veckotimme av den kyrkomusikaliska tjänstgöringen.

Orgelspelare åtnjuter *arvode*, som för varje veckotimme utgör 1/30 av lönen i löneklass A 12, om han har avlagt organist- och kantorsexamen, samt eljest löneklass A 7.

Ordinarie och extra ordinarie *organist* innehar tjänste- och familjepensionsrätt i SPA. Pensionsunderlagen motsvarar underlagen för stats-tjänstemän i motsvarande löneställning. Pastoratet har att erlagga fortlöpande avgifter ävensom frivilligt, för åstadkommande av viss särskild tjänstårsberäkning, s. k. engångsavgift. För extra ordinarie organist reduceras avgifterna liksom det för pensionens storlek avgörande antalet tjänst-år i den mån tjänstgöringens omfattning understiger 30 veckotimmar.

Kantor erhåller *pension å kantorstillägget* genom viss förhöjning av tjänste- och familjepensionsunderlagen för folk- eller småskollärartjänsten. Pastoratet har att erlagga fortlöpande avgifter för denna tilläggs-pensionering.

Finansieringen av kostnaderna för den i Kmst reglerade kyrkomusiker-verksamheten sker, såvitt gäller de lönekostnader vilka bestrides av pastoratet, efter samma grunder som beträffande den församlingsprästerliga verksamheten. Boställskapital, som fastställts eller eljest slutligen bestämts enligt klockarboställslagen, samt å dylikt kapital belöpande boställsränta skall utgöra kyrkomusikerlönstillgång för pastoratet. Om för pastoratets präst- och kyrkomusikerlönkostnader under året åtgår högre belopp än som täckes dels av avkastningen av pastoratets präst- och kyrkomusikerlönstillgångar och annan för ändamålet anslagen inkomst, dels ock därutöver ett belopp motsvarande en utdebitering för skattekrona inom pastoratet av det öretal, som Kungl. Maj:t för året bestämmer — högst tjugu öre —, äger pastoratet för vad som ytterligare erfordras erhålla tillskott ur kyrkofonden. Om å andra sidan pastoratets präst- och kyrkomusikerlönstillgångar lämnar överskott, sedan lönekostnaderna och vissa andra utgifter blivit täckta, skall pastoratet inleverera hälften av överskottet till kyrkofonden. Skatteutjämnningen över kyrkofonden pastoraten emellan omfattar sålunda numera även kyrkomusikerlönkostnaderna, vari också inbegripes de fortlöpande pensionsavgifterna.

Beträffande organist med fyllnadstjänstgöring har vederbörande skola att bestrida den på fyllnadstjänstgöringen belöpande delen av lönekostnaderna och denna ingår alltså icke i pastoratets kyrkomusikerlönkostnader.

Övriga kostnader för kyrkomusikerverksamheten — främst kostnader för tjänstebostad åt organist samt för tillhandahållande av materiel och lokaler för den fria musikerundervisningen — bestrides av vederbörande församling såsom en vanlig kommunal utgift. Statsbidrag utgår icke till dylika utgifter för kyrkomusikerverksamheten.

2. Vissa punkter i förarbetena till kyrkomusikerreformen

Under denna rubrik har de sakkunniga lämnat en närmare redogörelse för förarbetena på vissa för de sakkunnigas överväganden särskilt betydelsefulla punkter i uppbyggnaden av den nuvarande kyrkomusikerorganisationen, nämligen beträffande de olika tjänstetyperna, den fria musikundervisningen samt kompetensregleringen.

Beträffande innehållet i denna redogörelse torde få hänvisas till betänkandet s. 10—19.

3. Praxis beträffande dispenser i fråga om distriktsindelning och tjänstetyp

De sakkunniga framhåller, att vid genomförandet av kyrkomusikerreformen särskilda problem uppstått i de fall, där vederbörande kyrkomusiker haft fast anställning enligt de äldre bestämmelserna. Om dylik kyrkomusiker ej önskar övergå på tjänst enligt Kmst, skall jämlikt övergångsbestämmelserna till Kmst, så länge kyrkomusikern kvarstår i sin befattning i församlingen, Kmst icke tillämpas för det kyrkomusikerdistrikt, som församlingen utgör eller vari församlingen ingår. Det har, främst med hänsyn till befattningshavarnas intresse av att komma i åtnjutande av den nya löne-regleringen och till det nya finansieringssystemets fördelar för det alldeles övervägande antalet församlingar-pastorat, ansetts önskvärt att genom en liberal dispenserering möjliggöra en omedelbar tillämpning av Kmst i så många kyrkomusikerdistrikt som möjligt. Den nu genomförda kyrkomusikerorganisationen har därför i stor utsträckning anknutit till de förhållanden, som rådde före reformen.

Problemen vid nyorganisationen har närmast gällt tjänstetyperna. Sålunda har förenade folkskollärary- och kyrkomusikertjänster varit inrättade i åtskilliga distrikt, huvudsakligen bestående av en församling, med invånarantal över 5000. Kungl. Maj:t har i dylika fall lämnat dispens för kantorstjänst i regel under förutsättning, att vederbörande befattningshavare varit fast anställd samt förklarat sig villig och enligt övergångsbestämmelserna till Kmst prövats behörig att övergå på kantorstjänst. För dylik dispens har vidare regelmässigt uppställts det villkoret, att veckotimtalet för den med kantorstjänsten förenade kyrkomusikaliska verksamheten ej fastställs till högre siffra än vad som motsvarar det på distriktets invånarantal grundade s. k. tabelltimtalet enligt 23 § 2 mom. Kmst. I ett fåtal fall, avseende distrikt med vikande folkmängd obetydligt över 5000 och utan egentliga möjligheter till fyllnadstjänstgöring, har dispensen endast förknippats med sistnämnda villkor. I övriga fall har däremot dispensen begränsats till befattningshavarens återstående tjänstetid och därmed fått karaktären av ren övergångsåtgärd. Av en av de sakkunniga verkställd undersökning (bil. A till betänkandet) framgår, att den 1 juli 1953 fanns 44 kyrkomusikerdistrikt med invånarantal över 5000, som hade kantorstjänst som tjänstetyp.

Av vida större omfattning, både totalt och relativt, har emellertid dispensereringen i fråga om organisttjänster varit. Enligt vad den nyssnämnda

undersökningen givit vid handen fanns den 1 juli 1953 i riket 371 kyrkomusikerdistrikt med organisttjänst som tjänstetyp. 230 av dessa distrikt har ett invånarantal över 5000. Där är alltså organisttjänst tjänstetyp enligt huvudregeln. För övriga 141 distrikt har Kungl. Maj:t givit dispens för inrättande av organisttjänst. Dessa dispenser kan efter dispensmotiven och dispensernas konstruktion indelas i två grupper, nämligen generella dispenser och villkorade dispenser.

Den första gruppen, de generella dispensererna, omfattar 43 distrikt. I dessa fall har dispensererna icke föranletts av rådande övergångsförhållanden utan motiverats av allmängiltiga skäl för organisttjänst som tjänstetyp. Sålunda har för generell dispens fordrats en folkmängd av i praktiskt taget samtliga fall över 3000 invånare och dessutom med stigande tendens eller åtminstone stabilt läge. I allmänhet har vidare krävts, att en till omfattningen icke alltför ringa fyllnadstjänstgöring kunnat förutses komma att ingå i organisttjänsten. Särskild hänsyn har tagits till om organisttjänsten ansetts speciellt nödvändig för bestridandet av musikundervisningen vid högre, statlig eller kommunal skola. Ju lägre folkmängden varit, ju större har kraven varit i fråga om fyllnadstjänstgöringens omfattning och karaktär. Slutligen har givetvis omfattningen av den kyrkomusikaliska tjänstgöringen varit av väsentlig betydelse vid dispensprövningen. Dispens har icke medgivits, där ej veckotimtalet för de med tjänsten förenade kyrkomusikaliska åliggandena beräknats komma att uppgå till minst 15, alltså motsvarande halvtidstjänstgöring.

Den andra gruppen av dispenser för organisttjänst, de villkorade dispensererna, omfattar 98 kyrkomusikerdistrikt. I 95 av dessa fall har dispensen fått följande formulering, nämligen antingen beträffande distrikt, där även distriktsindelningen varit beroende på Kungl. Maj:ts prövning, »att — därest för närvarande i församlingarna anställd kyrkomusiker provas berättigad och förklarar sig villig att övergå å organisttjänst, inrättad i ett av församlingarna bildat kyrkomusikerdistrikt — församlingarna må för tid, varunder nämnde befattningshavare kommer att innehava tjänsten, utgöra ett kyrkomusikerdistrikt med organisttjänst» eller också, där församling och kyrkomusikerdistrikt till gränserna är identiska, »att — därest för närvarande i församlingen anställd kyrkomusiker provas berättigad och förklarar sig villig att övergå å i kyrkomusikerdistriktet inrättad organisttjänst, sådan tjänst må vara i distriktet inrättad för tid, varunder nämnde befattningshavare kommer att innehava tjänsten.» Dispens av denna typ brukar kallas *Skåne-dispens*, enär den på grund av den före kyrkomusikerreformen rådande kyrkomusikerorganisationen i Skåne-delen av Lunds stift kommit till särskilt stor användning där.

Såsom förut nämnts har det ansetts angeläget att genom en liberal dispensering möjliggöra en omedelbar tillämpning av Kmst i så många kyrkomusikerdistrikt som möjligt. Då dispens för organist begärts har därför, i den mån de förut angivna förutsättningarna för generell dispens icke förelagat, Skåne-dispens i stället givits i de fall, där vederbörande innehavare av självständig tjänst haft fast anställning i församlingen eller församlingarna eller enligt övergångsbestämmelserna till Kmst varit att jämställa med fast anställd kyrkomusiker. Vidare har i samtliga fall av dylik dispens fordrats, att veckotimtalet för den kyrkomusikaliska verksamheten kunnat beräknas till minst 15, motsvarande halvtidstjänstgöring. Ett ytterligare krav för bifall till dispensansökan har därjämte varit att befattningshava-

ren vid en förhandsbedömning prövats behörig att enligt övergångsbestämmelserna till Kmst övergå på organisttjänst. Några särskilda förutsättningar med avseende å folkmängd eller fyllnadstjänstgöring har däremot icke ansetts behöva föreligga. Sålunda har i några fall Skåne-dispens medgivits för kyrkomusikerdistrikt med invånarantal under 1000. Prövning av möjligheterna till Skåne-dispens torde ha skett beträffande så gott som varje vid Kmst:s ikraftträdande befintlig, med ordinarie innehavare besatt självständig tjänst. I de fall, där icke ens dylik dispens ansetts kunna ges, har anledningen till avslag i allmänhet varit, antingen att veckotimtalet varit för lågt eller också att befattningshavaren uppnått den i SPA-reglementet för avgång med pension bestämda åldern.

Genom Skåne-dispenserna har i ett förhållandevis stort antal fall möjliggjorts en omedelbar tillämpning av Kmst i sådana distrikt, där befattningshavaren eljest icke kunnat övergå på kyrkomusikertjänst enligt Kmst och därmed hindrat dess tillämpning i distriktet. Allteftersom de dispenserade befattningshavarna avgår, måste emellertid enligt nuvarande regler och praxis beträffande villkorade dispenser för organisttjänst en tjänstetypsändring till kantorstjänster ske, därest icke förutsättningar för generell dispens föreligger.

4. Särskilda framställningar m. m. i tjänstetypsfrågan

I detta avsnitt har de sakkunniga lämnat en översikt över de framställningar som från kyrkligt håll gjorts med förslag i syfte att på ett eller annat sätt möjliggöra ett ökat antal självständiga kyrkomusikertjänster eller eljest lösa de problem, som ansetts förknippade med den av kyrkomusikerreformen föranledda minskningen av antalet dylika tjänster.

Av översikten inhämtas bland annat följande.

Med anledning av en vid 1951 års kyrkomöte väckt motion (nr 90) har kyrkomötet (skr. 1951: 37) hemställt, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder i syfte att församlingar, som så begär, tillförsäkras rätt att få organisttjänst inrättad jämväl om de utgör kyrkomusikerdistrikt med lägre invånarantal än 5000, därest församlingarna förbinder sig att utan tillskott från kyrkofonden eller av skatteutjämningsmedel själva svara för de merkostnader, som föranledes av att organisttjänst i stället för kantorstjänst inrättas i distriktet.

I en vid samma kyrkomöte väckt motion (nr 61) yrkades, att kyrkomötet hos Kungl. Maj:t måtte anhänga om utredning bland annat rörande möjligheten att i mindre församlingar inrätta diakonbefattningar, vilkas innehavare med sina diakonala uppgifter skulle förena befattning som kyrkomusiker eller skrivbiträde på pastorsexpedition eller båda dessa befattningar. Denna fråga har av 1953 års kyrkomöte ansetts böra prövas i samband med utredning av hela spørsmålet om diakoniens infogande i kyrkans organisation (skr. 1953: 11).

I en vid 1953 års kyrkomöte väckt motion, nr 5, har yrkats, att kyrkomötet måtte hos Kungl. Maj:t anhänga om åtgärder bland annat för att möjliggöra inrättande av en tredje typ av kyrkomusikertjänster. I motionen nr 79 vid samma kyrkomöte har yrkats, att kyrkomötet måtte hos Kungl.

Maj:t anhålla bland annat om sådan ändring av Kmst:s bestämmelser rörande den fria musikundervisningen, att dylik undervisning åläggas jämväl kantor.

Första tillfälliga utskottet vid 1953 års kyrkomöte har i sitt betänkande nr 12 behandlat bland annat nämnda motioner nr 5 och 79. Förslaget om den fria musikundervisningens utsträckning även till kantorstjänsterna syntes utskottet visserligen vara av genomgripande natur men torde dock böra uppmärksammas i samband med en allmän översyn av hithörande författningsbestämmelser. Vad gäller förslaget om en tredje tjänstetyp för kyrkomusikertjänster har utskottet förklarat sig finna den av motionärerna anvisade utvägen böra beträdas, där den kunde visa sig framkomlig. Utskottet har hemställt, att kyrkomötet i anledning av nämnda motioner måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att vid kyrkomusikerorganisationen de i motionerna och av utskottet framförda önskemålen måtte beaktas. *Kyrkomötet* har bifallit utskottets hemställan (skr. 1953: 23).

5. Allmänna överväganden beträffande införande av en ny typ av kyrkomusikertjänster

De sakkunniga

De alternativ för tjänstetyper, som Kmst uppställer — organisttjänst och kantorstjänst — utgör en moderniserad form av två äldre huvudtyper av kyrkomusikertjänster, självständig tjänst och förenad tjänst. Användningsområdet för den äldre självständiga tjänsten var emellertid icke begränsat på det sätt som användningsområdet för organisttjänsten nu är genom den föreskrivna folkmängdsgränsen 5000 och rådande restriktiva praxis i fråga om dispens från denna. Sedan numera en ny kyrkomusikerorganisation i enlighet med Kmst:s bestämmelser i de flesta fall genomförts och i återstående fall, där Kmst ännu ej vunnit tillämpning, åtminstone beslutits på papperet, torde det, att döma av det stora antalet ansökningar om dispens för organisttjänst samt av de förut redovisade särskilda framställningarna, kunna konstateras, att från kyrkligt håll Kmst:s bestämmelser och tillämpad praxis i tjänstetypsärenden icke anses erbjuda för alla slag av kyrkomusikerdistrikt tillfredsställande möjligheter att anordna den kyrkomusikaliska verksamheten. De från församlingar och andra kyrkliga organ framförda önskemålen om ändrad praxis och om revision av Kmst med avseende å valet av tjänstetyp syftar till ökade möjligheter för de mindre kyrkomusikerdistrikten att inrätta organisttjänster.

De sakkunniga — som i betänkandet s. 32—49 utförligt redovisat sina överväganden — har sammanfattningsvis framhållit huvudsakligen följande.

Av organisatoriska och ekonomiska skäl samt med hänsyn till svårigheterna att rekrytera organisttjänster i mindre kyrkomusikerdistrikt har de sak-

kunniga icke ansett sig kunna förorda en mera långt gående generell dispenser beträffande inrättande av organisttjänster än den som hittills tillämpats av Kungl. Maj:t. Ej heller har de sakkunniga kunnat förorda någon ändring av Kmst:s bestämmelser i den riktningen, att därigenom skulle medges inrättande av organisttjänst i andra fall än som nu avses i Kmst.

För att kunna tillgodose de nu berörda, från kyrkligt håll framförda önskemålen torde det därför vara erforderligt att för valet av tjänstetyp uppställa ett alternativ till kantorstjänsten; mot organisttjänsten såsom tjänstetyp för de större kyrkomusikerdistrikten har efter kyrkomusikerreformens genomförande inga invändningar riktats.

Införande av en tredje tjänstetyp såsom ett alternativ till kantorstjänsten kan i och för sig anses vara försvarligt, redan om det visas att den nya tjänstetypen är lika bra som kantorstjänsten. Några bärande skäl för att kantorstjänsten skulle vara den enda lämpliga tjänstetypen för de mindre kyrkomusikerdistrikten torde knappast kunna förebringas. De sakkunniga har emellertid ansett erforderligt att söka konstatera, huruvida några sådana förhållanden föreligger, som direkt påkallar införande av en ny tjänstetyp vid sidan av kantorstjänsten.

De sakkunniga konstaterar till en början att åtminstone i de större av »kantorsdistrikten» de kyrkomusikaliska åliggandena kan få en omfattning, som med hänsyn till kantors lärartjänstgöring blir för betungande, samtidigt som det med hänsyn till gudstjänstlivets och församlingsvårdens behöriga krav på kantorns kyrkomusikaliska medverkan ofta nog kan vara önskvärt med en utvidgning av hans kyrkomusikaliska tjänstgöring. Från kyrkliga synpunkter torde därför kunna hävdas, att kantorstjänsten icke för alla de kyrkomusikerdistrikt, för vilka denna tjänst nu är avsedd som den normala tjänstetypen, innebär en tillfredsställande lösning av de kyrkomusikerorganisatoriska problemen. De sakkunniga erinrar här om första lagutskottets uttalande (L¹U 1949: 39), att kyrkomusikerreformen icke fick leda till en sänkning av musiklivets standard på mindre orter och på landsbygden; de slutliga bestämmelserna borde enligt utskottet utformas på sådant sätt, att lokala förhållanden kunde beaktas. För ett kyrkomusikerdistrikt, som under en lång följd av år haft självständig kyrkomusikerbefattning, torde övergången till kantorstjänst ofta kunna medföra en standardsänkning såtillvida, att kyrkomusikern icke längre kan tas i anspråk vid samtliga enligt dittillsvarande ordning återkommande och i Kmst förutsatta tjänstgöringstillfällen samt ej heller alltid vid de tidpunkter för gudstjänster och förrättningar, som enligt den lokala kyrkliga seden dittills tillämpats och icke utan olägenhet för gudstjänstlivet och församlingsvården kan ändras. Att så redan blivit förhållandet i vissa fall, har med skärpa understrukits bl. a. i ett flertal förnyade ansökningar om dispens för organisttjänst. För att gudstjänstlivets och församlingsvårdens krav skall kunna i dessa hänseenden bättre tillgodoses och en sänkning — i nu angiven me-

ning — av standarden kunna undvikas, synes de kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna icke böra sammankopplas med tjänsteuppgifter av så schemabunden karaktär och av sådan omfattning som kantors lärartjänstgöring.

Ser man å andra sidan detta problem från skolans synpunkter synes man omvänt kunna konstatera, att kantors kyrkomusikertjänstgöring kan medföra vissa olägenheter för skolarbetet. Därtill kommer att den otillräckliga tillgången på kantorsbehöriga lärare medför svårigheter icke blott för kyrkans verksamhet utan även för skolundervisningen. Utvecklingen på skolväsendets område kan enligt de sakkunnigas mening icke antagas komma att förbättra de nu otillfredsställande möjligheterna att rekrytera kantorstjänsterna. Den hävdvunna förening av lärartjänst och kyrkomusikertjänst, som genom kyrkomusikerreformen konserverats i den för det alldeles övervägande antalet kyrkomusikerdistrikt såsom enda tjänstetyp möjliga kantorstjänsten, torde därför ur skolans synvinkel icke alltid framstå såsom någon idealisk eller särskilt eftersträvansvärd anordning.

De sakkunniga har i anslutning till gudstjänstlivets och församlingsvårdens krav på kyrkomusikerna också ansett sig böra uppta frågan om en ändrad pastoratsindelning och församlingsprästerlig organisations inverkan på utformningen av kyrkomusikerorganisationen. Enligt de sakkunnigas mening erbjuder de nu gällande alternativen för val av tjänstetyp för kyrkomusikertjänster icke tillräckliga möjligheter att i full utsträckning tillvarata de fördelar i såväl kyrkliga och kyrkomusikaliska som allmänt organisatoriska och ekonomiska hänseenden, som kan antagas följa med en ny pastoratsindelning och församlingsprästerlig organisation. Det torde härutinnan vara erforderligt att skapa ökade förutsättningar för en koncentration av de kyrkomusikaliska åliggandena till en och samma kyrkomusiker även inom sådana områden, för vilka organisttjänst icke kan inrättas.

Den fria musikundervisningen, som nu är förbehållen organistdistrikten, bör enligt de sakkunnigas mening i princip komma samtliga kyrkomusikerdistrikt tillgodo. Det torde icke vara möjligt att i alla olika typer av icke-organistdistrikt genomföra denna verksamhet inom ramen av den nuvarande kyrkomusikerorganisationen. En tillfredsställande lösning torde icke kunna nås utan att för valet av tjänstetyp för de mindre kyrkomusikerdistrikten uppställas ett alternativ till kantorstjänsten.

De sakkunniga berör slutligen vissa speciella problem för de minsta kyrkomusikerdistrikten, sammanhängande med att dessa distrikt ofta är hänvisade till att för de kyrkomusikaliska arbetsuppgifternas bestridande stadigvarande anställa orgelspelare. Enligt de sakkunnigas mening bör eftersträvas att söka inlemma dessa distrikt i större enheter. För att detta skall kunna ske i större utsträckning än hittills, torde en ny tjänstetyp för de mindre kyrkomusikerdistrikten vara erforderlig. Därest orgelspelarbefattningen likväl måste komma till användning, synes böra övervägas möjligheterna att utforma denna befattning på ett från kyrkans synpunkt mera

tillfredsställande sätt. Detta problem sammanhänger nära med frågan om hur en ny tjänstetyp skall konstrueras.

De omständigheter, som sålunda redovisats, utgör enligt de sakkunnigas mening tillräckliga skäl för att nu, sedan erfarenheter vunnits av den nya kyrkomusikerorganisationen, tillskapas *en ny typ av kyrkomusikertjänst såsom ett alternativ till kantorstjänsten vid valet av tjänstetyp för de mindre kyrkomusikerdistrikten*. Den nya tjänstetypen — i det följande benämnd kyrkokantorstjänst — bör konstrueras så, att innehavaren kan åläggas mer omfattande kyrkomusikalisk tjänstgöring än vad som gäller beträffande kantor. De arbetsuppgifter vid sidan av kyrkomusikertjänstgöringen, som tjänstinnehavaren måste ha för att få sin fulla utkomst, bör i den nya tjänstetypen icke hopkopplas med schemabunden skoltjänstgöring i den omfattning, som åligger heltidstjänstgörande lärare. De sakkunniga avser emellertid icke, att den nya tjänstetypen skall utesluta kantorstjänsten. Denna, som har en fast tradition och som tillmätas stort värde på många håll, torde utan olägenheter av det slag, som i det föregående påtalats, kunna bibehållas i ett flertal mindre kyrkomusikerdistrikt. Enligt de sakkunnigas mening kan det tvärtom vara motiverat att iakttaga en viss försiktighet vid införande av den nya tjänstetypen i kyrkomusikerorganisationen. Till en början bör därför icke medges oinskränkt valrätt för församlingarna mellan kantorstjänst och den nya tjänstetypen utan den senare synes i de enskilda fallen böra av domkapitlet fastställas endast då skäl prövas föreligga för avsteg från den hittills tillämpade huvudregeln om kantorstjänst såsom tjänstetyp för de mindre kyrkomusikerdistrikten.

Såsom framgår av det anförda anser de sakkunniga, att den nya tjänstetypen bör införas såsom ett alternativ till kantorstjänsten. Den bör alltså kunna komma till användning i stället för kantorstjänst i kyrkomusikerdistrikt med invånarantal av högst 5 000. Den bör däremot icke konstrueras med sikte på att kunna ersätta organisttjänst, icke heller i de fall, där generell dispens för organisttjänst medgivits.

Kyrkomusikerreformen har medfört särskilda problem för Lunds stift. Inom Skåne-delen av stiftet har sålunda av ålder varit inrättade ett stort antal självständiga tjänster, även inom sådana församlingsenheter, som enligt nu gällande regler skall ha kantorstjänst som tjänstetyp. Av stiftets nuvarande omkring 110 organisttjänster har cirka 60 tillkommit på grund av s. k. Skåne-dispens. Dessa skall med nuvarande bestämmelser successivt utbytas mot kantorstjänster — uppskattningsvis cirka 100 — enär med kantorstjänsterna icke kan förenas duplikationstjänstgöring i samma omfattning som nu är fallet beträffande de ifrågavarande organisttjänsterna. Därjämte finnes inom stiftet omkring 100 kantorstjänster, varå Kmst icke vunnit tillämpning enär befattningshavarna ej kunnat övergå på kantorstjänst; i de flesta fallen beror detta på att vederbörande kyrkomusiker är

fast anställd som självständig kyrkomusiker på äldre stat. Vidare är 65 av de kantorstjänster inom stiftet, varå Kmst vunnit tillämpning, vakanta. Å andra sidan finnes inom stiftet ett förhållandevis mycket stort antal kyrkomusiker med lägre kyrkomusikalisk utbildning men utan lärarkompetens. En ny tjänstetyp för de mindre kyrkomusikerdistrikten, vilken icke är hopkopplad med lärartjänstgöring och som bättre än kantorstjänsten kan tillgodose anspråken på en omfattande kyrkomusikalisk medverkan av tjänstinnehavaren, synes med hänsyn till nu anförda omständigheter vara särskilt väl ägnad för förhållandena inom Lunds stift. De sakkunniga understryker emellertid, att den nya tjänstetypen givetvis bör konstrueras så, att den kan användas i varje enskilt fall inom landet, där kantorstjänst icke är ändamålsenlig och organisttjänst ej kan ifrågakomma.

Remissyttranden

Remissmyndigheternas inställning till det framlagda förslaget om tillskapande av en ny typ av kyrkomusikertjänst såsom ett alternativ till den nuvarande kantorstjänsten kan i allmänhet sägas vara klart positiv. Den utväg de sakkunniga föreslår synes sålunda *domkapitlet i Västerås* för närvarande vara den enda möjligheten att råda bot på den uppkomna krisen. Liknande synpunkter framlägges bl. a. av *domkapitlet i Linköping* och *Lund*.

Domkapitlet och stiftsnämnden i Uppsala framhåller, att förslaget såsom genomfört kan tänkas medföra önskvärd breddning av det aktiva lekmaninslaget i kyrkans verksamhet, i det att det öppnar möjlighet för intresserade och kompetenta personer, som hittills varit utestängda, att under ekonomiskt skäligen förhållanden ägna sig åt kyrkomusikaliska uppgifter.

Svenska pastoratens riksförbund finner det vara ett steg i rätt riktning, när det föreslås, att banden mellan kyrkomusiker- och lärartjänster i viss utsträckning skall upplösas.

Skolöverstyrelsen anser, att frågan om en successiv avveckling av den nuvarande kantorsinstitutionen allvarligt bör övervägas samt anför vidare.

Den sedan länge rådande kantorsbristen torde inte enbart bero på en tillfällig nedgång av antalet kantorsbehöriga lärare utan även ha sin grund i skolans behov av att helt kunna taga sina befattningshavares tid och krafter i anspråk och på lärarnas tilltagande obenägenhet att åtaga sig uppgifter utanför skolan. De möjligheter folkskollärarna numera har att antingen vidareutbilda sig till högre tjänster inom folkskolan eller att erhålla ersättning för s. k. tilläggstimmar torde än mer accentuera svårigheterna att erhålla kantorskompetenta lärare. Det förefaller sannolikt, att kantorsbristen så småningom kan komma att framtinga en klar boskillnad mellan kyrka och skola i musikaliskt avseende, men en avveckling av skolkantorsinstitutionen måste givetvis ske på lång sikt, och överstyrelsen är inte beredd att ännu framföra ett direkt förslag härom.

Musikaliska akademiens styrelse vill starkare än de sakkunniga poängtera, att man vid införandet av en ny tjänstetyp bör iakttaga stor försiktighet. Förbindelsen mellan skola och kyrka på det musikaliska området har i Sverige gamla och starka traditioner. Från såväl allmän som speciellt musik-kulturell synpunkt har den dessutom så många fördelar, att den inte utan tvingande skäl bör brytas.

Kyrkomusikernas riksförbund avstyrker bestämt den nya tjänstetypen — kyrkokantorstjänst. I de fall där de sakkunniga tänkt sig inrättande av kyrkokantorstjänst bör med större fördel kunna inrättas e. o. organist-tjänster med lägst 18 veckotimmars kyrkomusikalisk tjänstgöring. Härvid bör en uppmjukning ske av bestämmelserna om det befolkningstal, som skall utgöra gränsen vid val mellan organist- och kantorstjänst. Rekryteringssvårigheterna beträffande de nuvarande kantorstjänsterna betingas enligt förbundet av de otillfredsställande löne- och pensionsvillkoren samt inte minst av tjänstens bundenhet.

Även *folkskolläraryrket* och *Sveriges småskolläraryrkesförbund* avstyrker bestämt inrättande av kyrkokantorstjänster. Från principiella synpunkter inger det allvarliga betänkligheter att tillskapa tjänster som inte ger innehavaren full försörjning utan gör honom starkt beroende av bisysslor av olika slag. Också läraryrket framhåller, att de nuvarande rekryterings-svårigheterna beträffande skolkantorsbefattningar kan undanröjas genom förbättringar i deras villkor och tjänstgöringsförhållanden.

Till de av de sakkunniga framlagda argumenten mot en mera långt gående generell dispenserering beträffande inrättande av organisttjänster än den, som hittills tillämpats av Kungl. Maj:t lägger *kammarkollegiet* ännu ett. Vid en väsentligt ökad dispenserering framkommer antagligen önskemål om en motsvarande eftergift beträffande behörighetsvillkoren. Härmed skulle emellertid grunderna för nuvarande lönesättning av de extra ordinarie organisttjänsterna bli avsevärt rubbade.

Domkapitlet i Luleå däremot anser, att man för de församlingar varom här är fråga — församlingar med mindre än 5 000 invånare — bör kunna tänka sig organisttjänst, låt vara med lägre kompetenskrav. Bortsett från kompetenskraven ter sig nämligen den föreslagna nya tjänsten närmast som en organisttjänst. Det bör givetvis föreligga samma möjligheter att med sådan organisttjänst förena bisysslor som de sakkunniga föreslagit beträffande kyrkokantorstjänst. Domkapitlet framkastar även tanken på en musiklärartjänst med fyllnadstjänstgöring som kyrkomusiker, en tjänst konstruerad i princip som en organisttjänst men med den huvudsakliga tjänstgöringen förlagd till skolan och fyllnadstjänstgöringen till kyrkan.

Även *domkapitlet i Lund* anser någon uppmjukning av praxis på området vara önskvärd och då främst när fyllnadstjänstgöring av avsevärd omfattning står till buds. Förhållandena i enskilda fall kan vara sådana, att man

för överskådlig framtid icke behöver räkna med ett så stort timtal, som motiverar inrättande av en musiklärartjänst med heltidstjänstgöring.

Också *kyrkomusikernas riksförbund* och *svenska prästförbundet* uttalar sig för mera generöst dispensförfarande. *Skolöverstyrelsen* anser det i många fall vara möjligt att inom den nuvarande organisationens ram tillskapa organisttjänster i församlingar, där skolkantorstjänst ej kan inrättas.

Domkapitlet i Lund ifrågasätter, om det är nödvändigt med den nuvarande bestämmelsen, att församlingar tillhörande skilda pastorat, icke vare sig helt eller delvis får förenas till ett kyrkomusikerdistrikt. Bestämmelsen är strängare exempelvis än vad som gäller för den prästerliga organisationen, där ju en kyrkoadjunkt kan vara anställd i två pastorat. Det synes domkapitlet välbetänkt om möjligheter finnes, att med Kungl. Maj:ts tillstånd kyrkomusikerdistrikt kunde bestå av flera församlingar, tillhörande skilda pastorat, när påtagbara organisatoriska fördelar vunnes genom en sådan organisation.

Beträffande den av de sakkunniga förordade ökade koncentrationen till en befattningshavare av de kyrkomusikaliska åliggandena inom flerförsamlingspastoraten finner *domkapitlet* och *stiftsnämnden i Uppsala*, att en dylik koncentration visserligen understundom torde bliva ofrånkomlig, bland annat beroende på skolväsendets centralisering, men anser, att den måste betraktas som en nödfallsutväg, förenad med så allvarsamma olägenheter, att den så långt möjligt bör undvikas.

Att de sakkunniga rekommenderar olika tider för högmässogudstjänsterna i distrikt med flera söndagliga högmässor för att möjliggöra duplikation för kyrkomusiker har väckt betänkligheter på flera håll. *Domkapitlet i Karlstad* tar bestämt avstånd från denna tanke. Hänsyn till tradition och gudstjänstlivets krav förbjuder enligt domkapitlets mening en sådan åtgärd. *Domkapitlet i Göteborg* kan inte tillstyrka, att församlingarna eventuellt skulle fråntagas sin rätt att själva besluta om tiden för högmässan. Denna fråga synes i många församlingar kunna lösas på ett tillfredsställande sätt genom frivilliga beslut om erforderlig ändring av högmässotiderna. Liknande synpunkter framföres av *domkapitlet i Linköping* och *Västerås* samt *svenska pastoratens riksförbund*.

K y r k o m ö t e t

Kyrkomötet framhåller, att i många större kantorsdistrikt ett behörigt tillgodoseende av gudstjänstlivets och församlingsvårdens krav beträffande de kyrkomusikaliska uppgifterna kan leda till att kantorns kyrkomusikaliska åligganden får en omfattning, som svårigen kan förenas med hans lärartjänst. I flera mindre kantorsdistrikt har kantorstjänsterna till följd av bland annat skolväsendets fortgående centralisering och det låga veckotimtalet för dessa tjänster visat sig svårbesatta.

Den nuvarande kyrkomusikerorganisationen ger föga utrymme för en koncentration av de kyrkomusikaliska uppgifterna inom två eller flera församlingar till en och samma kyrkomusiker, vilket eljest skulle i ej ringa grad möjliggöra en avveckling av de s. k. orgelspelardistriktet.

Enligt kyrkomötets mening synes en ny tjänstetyp för de mindre kyrkomusikerdistriktet, vilken icke är hopkopplad med lärartjänstgöring och som bättre än kantorstjänsten kan tillgodose anspråken på en omfattande kyrkomusikalisk medverkan av tjänstinnehavaren, vara särskilt ägnad för förhållandena inom skånedelen av Lunds stift samt i de andra delar av riket, där motsvarande problem råder.

Kyrkomötet anser sig sålunda, i likhet med flertalet remissmyndigheter, böra i princip tillstyrka en lösning av spörsmålen i den riktning de sakkunniga angivit genom inrättande av en kyrkokantorstjänst såsom ett alternativ till den nuvarande kantorstjänsten.

6. Den fria musikundervisningen

De sakkunniga

Enligt 12 § Kfst åligger det organist att meddela fri musikundervisning åt ungdom fem timmar i veckan under 39 veckor årligen. För organist med fyllnadstjänstgöring som musiklärare kan dock den fria musikundervisningen minskas med det antal timmar, som fordras för att tjänstgöringen, inräknat fyllnadstjänstgöringen, icke skall överstiga 34 veckotimmar.

Den fria musikundervisningen avser att på grundval av folkskolans undervisning i ämnet bibringa eleverna en elementär musikteoretisk allmänbildning samt att meddela dem, som har förutsättning därför, undervisning i instrumentalmusik och sång.

De sakkunniga föreslår, att meddelande av fri musikundervisning skall ingå i åliggandena för den nya tjänstetyp, som de sakkunniga förordar såsom ett alternativ till kantorstjänsten.

De sakkunniga behandlar därefter frågan, huruvida kantorerna bör åläggas fri musikundervisning, och anför härom bland annat följande.

För att kyrkomusikernas fria musikundervisning skall kunna utsträckas till alla kyrkomusikerdistrikt fordras, att dylik undervisning ålägges även kantorerna. För införande av fri musikundervisning i samtliga distrikt talar, när det gäller kantorerna, deras särskilda vana att meddela undervisning; de sakkunniga hyser icke tvekan om att kantorernas teoretiska och praktiska kompetens regelmässigt är tillräckligt för ett tillfredsställande undervisningsresultat. Ytterligare en omständighet bör i detta sammanhang beaktas, nämligen att vid valet av tjänstetyp den faktor, som intresset att få fri musikundervisning helt naturligt utgör, skulle bortfalla till förmån för mera rent organisatoriska bedömningsgrunder. Härtill kommer de positiva erfarenheter av organisternas undervisning, som nu vunnits. Mot införande av fri musikundervisning för kantorerna talar å andra sidan otvivelaktigt

önskvärldheten av att icke ytterligare öka kantorernas kyrkomusikaliska arbetsbörda. Sistnämnda argument är dock relevant endast då genom en utökning av arbetsbördan denna skulle bli alltför stor. Vad gäller de kantorsdistrikt, där en marginal finnes mellan det nuvarande veckotimtalet och det timtal, som kan anses utgöra normalt maximum, kan det knappast inge betänkligheter att införa fri musikundervisning i en omfattning, som ej höjer veckotimtalet över nämnda maximum.

Med i huvudsak dessa överväganden har de sakkunniga ansett sig kunna föreslå, att fri musikundervisning införes också bland kantorernas kyrkomusikaliska arbetsuppgifter. Huruvida regeln om detta nya åliggande skall vara undantagslös, måste göras beroende av vilken omfattning den fria musikundervisningen i de mindre kyrkomusikerdistrikten skall få.

Av rättviseskäl och för att den fria musikundervisningens inverkan på tjänstetypsvalet skall kunna helt elimineras, synes undervisningens omfattning böra i princip vara densamma, oavsett vilken tjänstetyp — kantorstjänst eller den nya tjänstetypen — som väljes. Timtalet för undervisningen bör, i likhet med vad som gäller för organisterna, i regel ej heller variera de olika distrikten sinsemellan. Dessa omständigheter i förening med angelägenheten av att begränsa de ekonomiska konsekvenserna av den föreslagna anordningen gör, att timtalet måste sättas lägre än vad som gäller för den fria musikundervisningen i organistdistrikten. Detta synes också naturligt med hänsyn till att en viss relation föreligger mellan folkmängdstal och elevfrekvens. De sakkunniga har stannat för att föreslå två veckotimmar såsom ett enhetligt veckotimtal för den fria musikundervisningen i de distrikt, för vilka kantorstjänst eller den nya tjänstetypen kommer till användning.

Enligt de sakkunnigas mening bör timtalet för kantorstjänst endast i undantagsfall fastställas till högre tal än 10. Det bör därför ankomma på vederbörande kyrkoråd och domkapitel att vid uppgörande av förslag till och fastställande av instruktion för kantorstjänst söka i förekommande fall begränsa de arbetsuppgifter, som ligger vid sidan av de normala, så att de kyrkomusikaliska åliggandena kommer att motsvara högst 10 veckotimmar. Finnes så svårigen kunna ske, bör högre timtal kunna fastställas. Den fria musikundervisningen bör därvid kunna minskas eller helt borttagas, om det fordras för att veckotimtalet icke skall överstiga 12 veckotimmar, vilket tal bör vara absolut maximum för en kantor. De sakkunniga vill dock för sin del framhålla, att man i de enskilda fallen — för att kunna hålla veckotimtalet inom nämnda översta gräns — bör undersöka även möjligheterna att begränsa andra kyrkomusikaliska uppgifter än den fria musikundervisningen. Annan jämkning av timtalet för kantorernas fria musikundervisning än vad nu föreslagits, synes i princip ej behöva komma i fråga. Då den fria musikundervisningen emellertid innebär en helt ny art av tjänstgöring för kantorerna kan det beträffande dem, som vid den nya tjänstuppgiftens införande innehar kantorstjänst, under vissa omständigheter framstå som uppenbart skäligt att befrielse från den fria musikundervisningen medges. Dylik befrielse bör dock komma i fråga, endast om särskilda skäl föreligger,

exempelvis att vederbörande närmar sig pensionsåldern och rimligen icke bör få en ökad tjänstgöringsskyldighet av detta slag. Fråga om befrielse bör prövas av domkapitlet på framställning av tjänstinnehavaren. De sakkunniga understryker, att vid en dylik prövning något bedömande av vederbörande kantors kompetens för tjänstgöringsuppgiften självklart ej får inverka på domkapitlets ställningstagande.

R e m i s s y t t r a n d e n

Så gott som samtliga remissinstanser har i princip gett sin anslutning till förslaget om utvidgning av den fria musikundervisningen även till de mindre kyrkomusikerdistriktet. Inga invändningar har heller rests mot förslaget, att meddelande av fri musikundervisning skall ingå i åliggandena för den nya tjänstetyp, som de sakkunniga förordar. Desto fler betänksamma röster har höjts mot att ålägga även de nuvarande kantorerna sådan undervisning.

Kyrkomusikernas riksförbund finner de framlagda skälen för införande av fri musikundervisning på landsbygden ytterst beaktansvärda men framhåller, att endast genom tillskapande av organisttjänster full likvärdighet inträder mellan stad och landsbygd beträffande omfattningen samt kompetenskraven för dess utövare.

Åtskilliga *folkskolinspektörer* framhåller med skärpa omöjligheten av att ytterligare belasta skolkantorerna, som redan i sin lärartjänst har fulltidsysselsättning.

Skolöverstyrelsen motsätter sig bestämt en utökning av skolkantorernas tjänståligganden till att regelmässigt omfatta även fri musikundervisning och uttalar, att skälen för betänkligheterna mot utsträckande av sådan undervisning till kantorsdistriktet nu har större tyngd än tidigare, sedan både skolans och kyrkans krav på kantorernas yrkesskicklighet och tjänstbarhet blivit strängare. Även *statskontoret* och *kammarkollegiet* avstyrker med liknande motiveringar, att skolkantor ålägges fri musikundervisning. Kollegiet ställer sig vidare frågande till de sakkunnigas rekommendation, att man för att kunna pressa in fri musikundervisning i skolkantorernas arbetsuppgifter bör undersöka möjligheterna att begränsa deras i egentlig mening kyrkomusikaliska arbetsuppgifter.

Enligt *domkapitlet i Linköping* kommer den föreslagna utökningen av veckotimtalet att göra skolkantorstjänsterna ännu mindre lockande än för närvarande, då exempelvis extra språklektioner kan ge större ekonomisk vinning än de ytterligare veckotimmarna på kantorstjänsten. Däremot finner domkapitlet motiveringen för begränsningen av veckotimtalet för den fria musikundervisningen beträffande kyrkokantorerna föga bärkraftig. Det framstår nämligen som föga rationellt att icke i möjlig mån utnyttja kyrkokantorernas arbetskraft för just denna undervisning. Domkapitlet föreslår därför, att det maximala veckotimtalet för den fria musikundervisningen beträffande kyrkokantorerna ökas till fem veckotimmar. Även

domkapitlet i Lund och svenska prästförbundet föreslår fem veckotimmar medan *kammarkollegiet* förordar att undervisningsskyldigheten differentieras — förslagsvis från två till fem timmar — allt efter kyrkomusikerdistriktets storlek.

Beträffande införande av skyldighet för nuvarande innehavare av skolkantorstjänst att meddela undervisning i musik anser *domkapitlet i Visby*, att denna skäligen bör göras beroende av vederbörandes särskilda åtagande. Denna synpunkt delas av *kyrkomusikernas riksförbund, folkskolläraryrkesförbundet och Sveriges småskolläraryrkesförbund*.

K y r k o m ö t e t

I likhet med de sakkunniga och flertalet remissinstanser anser kyrkomötet, att den fria musikundervisningen bör i princip utsträckas till samtliga kyrkomusikerdistrikt. Med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna samt till den otvivelaktiga relationen mellan folkmängdstal och elevfrekvens synes emellertid, såsom de sakkunniga föreslagit, timtalet för fri musikundervisning böra sättas lägre i kantorsdistrikten än i organistdistrikten. För skolkantorsdistriktens vidkommande tillkommer därjämte angelägenheten att icke ytterligare belasta skolkantorernas kyrkomusikaliska uppgifter. Kyrkomötet vill därför tillstyrka de sakkunnigas förslag såvitt avser den fria musikundervisningen i distrikt med skolkantor. I likhet med domkapitlet i Visby m. fl. remissinstanser anser dock kyrkomötet, att skyldighet för nuvarande innehavare av skolkantorstjänst att meddela fri musikundervisning bör göras beroende av vederbörandes åtagande.

Kyrkomötet är icke fullt övertygat om hållbarheten hos de skäl, som förestavat de sakkunniga att föreslå i princip samma omfattning av den fria musikundervisningen för kyrkokantor och skolkantor. Då kyrkokantor bör förutsättas äga större möjligheter än skolkantor att meddela fri musikundervisning, anser kyrkomötet det böra övervägas, om icke kyrkokantor — efter prövning i varje särskilt fall — bör kunna åläggas skyldighet att meddela fri musikundervisning i större omfattning än skolkantor, dock högst fem veckotimmar.

7. Den nya tjänstetypens konstruktion m. m.

D e s a k k u n n i g a

a) *Benämning*

Som gemensam benämning för den nuvarande kantorstjänsten och den nya tjänsten bör användas »*kantorstjänst*». Ingår i kantorstjänsten en tjänst som folk- eller småskollärare, kallas den »*skolkantorstjänst*». Är kantorstjänsten av den nya typen, kallas den »*kyrkokantorstjänst*». Denna åtskillnad är av betydelse i författningstekniskt sammanhang; i dagligt tal förutsättes tjänstetiteln för båda kategorierna vara »*kantor*».

b) *Inrättande av kyrkokantorstjänst*

Kyrkokantorstjänst bör liksom skolkantorstjänst i regel inrättas endast i kyrkomusikerdistrikt med högst 5 000 invånare. Generell dispens för inrättande av kyrkokantorstjänst i större kyrkomusikerdistrikt synes ej böra ifrågakomma; i dylika fall skall organisttjänst komma till användning enligt den nu gällande huvudregeln. I vissa undantagsfall, exempelvis beträffande distrikt, vars invånarantal kan väntas inom en nära framtid sjunka under 5 000, kan det emellertid vara motiverat med dispens för kyrkokantorstjänst enligt samma grunder som hittills tillämpats i fråga om motsvarande dispenser för skolkantorstjänster. Det kan vidare icke bortses från att vissa distrikt, där organisttjänster efter generell dispens inrättats på ett knappt underlag, i och med kyrkokantorstjänsternas tillkomst kommer att finna de sistnämnda tjänsterna tillräckliga för distriktets behov. I dylika fall bör några principiella hinder givetvis ej uppställas för distrikten att upphöra att begagna sig av dispensererna och i stället följa huvudregeln om kantorstjänst. Fråga därom skall dock enligt 5 § 6 mom. b) Kmsst underställas Kungl. Maj:ts avgörande.

c) *Anställningsform för kyrkokantorstjänst; tjänsteförening*

De sakkunniga föreslår, att kyrkokantorstjänsten — i likhet med vad som gäller beträffande de nuvarande tjänstetyperna — inrättas såsom en pensionsbildande tjänst. Detta är enligt de sakkunnigas mening en grundläggande förutsättning för att kyrkokantorstjänsterna skall kunna rekryteras på ett tillfredsställande sätt och därmed fylla en uppgift inom kyrkomusikerorganisationen. Skulle kyrkokantorstjänsterna icke förenas med pensionsrätt, skulle de närmast bli att jämställa med de nuvarande orgelspelarbefattningarna, en anordning som de sakkunniga måste ta bestämt avstånd från. De sakkunniga föreslår alltså, att kyrkokantorstjänsten inrättas såsom en extra ordinarie tjänst. Därmed följer, att underlaget för tjänsten skall omfatta minst 15 veckotimmars tjänstgöring. Något undantag från sistnämnda regel bör enligt de sakkunnigas uppfattning ej göras. Då veckotimtalet för kyrkokantorstjänst icke i något fall kan tänkas komma att uppgå till 30, är en ordinarie anställningsform icke aktuell.

Vikarie å kyrkokantorstjänst bör anställas som extra eller mot arvode.

De sakkunniga avstyrker, att i kyrkokantorstjänst som sådan skall få ingå andra tjänstuppgifter än de rent kyrkomusikaliska. Härom anföres i huvudsak följande.

En i författning reglerad kombination av kyrkomusikertjänst med andra kommunala eller statliga tjänstuppgifter än den lärartjänstgöring, som nu ingår i skolkantorstjänst eller kan ingå såsom fyllnadstjänstgöring i organisttjänst, förutsätter, att den tillämpliga tjänstekombinationen skulle fastställas på förhand innan tjänsten tillsattes. Även om vederbörandes personliga förutsättningar för de ifrågakommande arbetsuppgifterna borde vara avgörande och alltså från denna synpunkt alternativa tjänstekombinationer

för tjänsten redan vid ledigförklarandet borde kunna uppställas, vore en dylik anordning uppenbarligen omöjlig att genomföra med hänsyn till konkurrens mellan olika sökande vid tjänstens tillsättande. I vart fall skulle en kombination av dubbel kompetens krävas. Detta skulle komma att starkt begränsa rekryteringsmöjligheterna. Det skulle vidare uppkomma betydande svårigheter att avväga befodringsgrunderna med hänsyn till de olika tjänstuppgifterna. Från administrativa och lönetekniska synpunkter skulle dessutom en legal tjänstekombination medföra en ytterst komplicerad författningsreglering.

Däremot bör enligt de sakkunnigas mening kyrkokantorstjänst efter vederbörligt medgivande givetvis kunna förenas med bisysslor.

Med hänsyn till att veckotimtalet för kyrkokantorstjänsterna i allmänhet kommer att understiga 20 veckotimmar, torde det i de flesta fall komma att visa sig önskvärt, att vederbörandes inkomster av tjänsten utfylles med inkomster av bisysslor. De sakkunniga framhåller därför som angeläget, att de kommunala organen medverkar till att bereda tjänstinnehavaren sysselsättning vid sidan av de kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna, där så fordras för hans ekonomiska försörjning. Därvid kan naturligtvis, om tjänstinnehavaren har lämpliga förutsättningar, ordnas med tjänstgöring exempelvis som församlingsdiakon eller kyrkoskrivare. Det synes vidare önskvärt, att frågor om tillstånd till förening med kyrkokantorstjänst av befattning eller uppdrag i statlig, kommunal eller privat tjänst blir föremål för en liberal prövning under hänsynstagande till bland annat kyrkokantorns behov av inkomster vid sidan av kyrkomusikerlönen.

I anslutning till det anförda understryker de sakkunniga, att vid tillsättande av kyrkokantorstjänst hänsyn självklart ej får tagas till de sökandes kvalifikationer för den eller de bisysslor, som kan stå till buds för tjänstinnehavaren.

d) *Förfarandet vid fastställande av tjänstetyp*

Enligt de sakkunnigas mening bör domkapitlen fastställa kyrkokantorstjänst som tjänstetyp, endast då skäl prövas föreligga för avsteg från den hittills tillämpade huvudregeln om skolkantorstjänst som tjänstetyp för de mindre kyrkomusikerdistrikten. Denna presumtion för tjänstetypsprövningen torde vid statsmakternas prövning av de sakkunnigas förslag böra godkännas som en riktlinje men den bör av praktiska skäl ej få formen av en uttrycklig författningsföreskrift.

e) *Tjänstäligganden*

Tjänstäliggandena för kyrkokantor bör i fråga om tjänstgöring vid gudstjänster och kyrkliga förrättningar samt orgelvärd m.m. vara desamma, som enligt 10 och 11 §§ Kmst gäller för organist.

I detta sammanhang föreslår de sakkunniga att 10 § 3 mom. Kmst ändras så, att organist icke må åläggas att biträda vid flera än så många allmänna gudstjänster i andra gudstjänstlokaler än den eller dem, dit hans tjänstgöring huvudsakligen är förlagd, att deras antal jämte antalet i förekom-

mande fall honom åliggande duplikationsgudstjänster uppgår till högst (56+24=) 80. I sin motivering för detta förslag erinrar de sakkunniga om att enligt nämnda bestämmelse organist nu icke må åläggas att biträda vid mer än högst 24 allmänna gudstjänster årligen i andra gudstjänstlokaler än den eller dem, dit hans tjänstgöring huvudsakligen är förlagd (s.k. bygudstjänster). Begränsningen av antalet bygudstjänster till högst 24 gäller oavsett omfattningen av tjänstgöringen vid högmässogudstjänster. Denna konstruktion har vid den praktiska tillämpningen visat sig osmidig och viss osäkerhet torde råda rörande innebörden av begreppet duplikation. De sakkunnigas förslag innebär en möjlighet till ökad tjänstgöring för alla de fall, där full duplikationstjänstgöring ej äger rum.

Beträffande skolkantorerna torde utvidgningen av tjänstgöringsskyldigheten böra ianspråktagas, endast då särskilda skäl föreligger, och det synes därvid böra ske i begränsad omfattning. De sakkunniga förordar, att föreskriften i 20 § sista stycket Kmst erhåller ändrad lydelse, innebärande att skolkantor ej bör åläggas duplikationstjänstgöring eller tjänstgöring vid flera än 24 bygudstjänster annat än då särskilda skäl därtill föreligger.

Enligt de sakkunnigas mening bör någon minskning av timtalet för den fria musikundervisningen, två veckotimmar, icke medgivas såvitt gäller kyrkokantorerna. I övrigt synes de nuvarande bestämmelserna om denna undervisning kunna tillämpas även beträffande kyrkokantorerna.

Med hänsyn till att de sakkunniga föreslår lägre kompetensvillkor för kyrkokantorerna än vad som gäller för extra ordinarie övningslärare i musik bör fyllnadstjänstgöring såsom musklärare icke ingå i kyrkokantors-tjänst. Däremot bör hinder givetvis ej föreligga för att kyrkokantor med vederbörligt medgivande tjänstgör som timlärare i musik.

f) *Veckotimtalsberäkning*

De i 23 § 2 mom. Kmst angivna grundläggande veckotimtalerna för kantors-tjänster bör höjas med två enheter med hänsyn till de sakkunnigas förslag om fri musikundervisning även för kantorer.

På grund av vad de sakkunniga förordat om ökad skyldighet att tjänstgöra vid bygudstjänster bör 23 § 3 mom. f) ändras så, att medverkan vid ett större antal dylika gudstjänster kommer att påverka veckotimtalet i höjande riktning. Härvid bör enligt de sakkunnigas mening användas i första hand sådana gränstal, som redan i olika hänseenden tillämpas vid beräkning av veckotimtal. De sakkunniga föreslår, att veckotimtalet skall ökas med 1 vid biträde under 20—40 bygudstjänster årligen, med 2 vid biträde under 41—55 bygudstjänster årligen, med 3 vid biträde under 56—75 bygudstjänster årligen och med 4 vid biträde under flera än 75 bygudstjänster årligen.

De sakkunniga konstaterar i detta sammanhang, att förekomsten av duplikationstjänstgöring spelar en väsentlig roll för veckotimtalsberäk-

ningen. Beträffande distrikt med invånarantal under 3 001 utan duplikation torde således ingenstädes de kyrkomusikaliska åliggandena ha den omfattningen, att de kan anses motsvara 15 veckotimmars tjänstgöring. Användandet av kyrkokantorstjänsten som tjänstetyp förutsätter alltså i allmänhet den ökade koncentration till en befattningshavare av de kyrkomusikaliska åliggandena inom flerförsamlingspastoraten, som de sakkunniga i det föregående bedömt såsom fördelaktig från kyrkliga och kyrkomusikaliska samt allmänt organisatoriska och ekonomiska synpunkter.

g) Behörighetsvillkor

Med avseende å de rent kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna synes anledningen icke föreligga att för behörighet till *extra ordinarie* kyrkokantorstjänst kräva högre kompetens än vad som nu gäller för skolkantorstjänst, dvs organist- och kantorexamen eller däremot svarande äldre examina.

Med hänsyn till att fri musikundervisning föreslås skola ingå i kyrkokantors åligganden, bör emellertid såsom villkor för behörighet till extra ordinarie kyrkokantorstjänst krävas även godkänt vitsord över genomgången *pedagogisk kurs* för kyrkokantorer. Dylika kurser synes böra anordnas såsom sommarkurser om cirka sex veckor i likhet med de kurser, som nu ges för utbildning av skolkantorer. Dessutom bör individuella preparandstudier anordnas under vinterhalvåret närmast före sommarkurserna. Dessa studier bör avse den rent teoretiska delen av pedagogiken och grundas på kursbrev eller kompendium. Det torde böra uppdragas åt musikhögskolan att inkomma med närmare förslag beträffande anordnande av den här avsedda pedagogiska utbildningen för kyrkokantorer.

För extra ordinarie kyrkokantorstjänst bör vidare gälla de allmänna behörighetsvillkor, som anges i 24 § 1 mom. Kmst. Däremot synes någon särskild karenstid (jfr 24 § 3 mom. Kmst) icke böra krävas.

I likhet med vad som gäller beträffande organisttjänst synes Kungl. Maj:t böra äga medge dispens från nu föreslagna behörighetsvillkor för kyrkokantorstjänst, om särskilda skäl föreligger.

Behörighetsvillkoren för extra kyrkokantor bör vara desamma som för extra organist, dvs — utöver vissa allmänna villkor — organist- och kantorexamen eller däremot svarande äldre examina.

h) Tillsättning

Beträffande ledigförklarande, ansökning, förslag, tillsättning, besvär över förslag och tillsättning, antagningsbevis, tillträdesdag samt förordnande av vikarie torde för kyrkokantorstjänst böra gälla i huvudsak samma bestämmelser som i fråga om extra ordinarie organisttjänst.

Tillräckliga skäl föreligger inte enligt de sakkunniga för att sökande till kyrkokantorstjänst skall kunna föreläggas kyrkomusikaliskt prov.

i) *Huvudmannaskap m.m.*

Beträffande huvudmannaskap, anställningstid, tjänstgörings skyldighet, förening av tjänster och uppdrag, tjänstledighet, tjänstgöringsbetyg samt disciplinära åtgärder synes för kyrkokantorstjänst böra gälla i huvudsak samma bestämmelser som för extra ordinarie organisttjänst.

Med hänsyn bland annat till att 1952 års tjänstebostadsutredning i sitt betänkande (SOU 1955:30) föreslagit slopande av tjänstebostadssystemet för organister, har de sakkunniga icke ansett sig böra framlägga något förslag beträffande tjänstebostäder för kyrkokantorer.

j) *Bestridande av kostnader för kyrkokantorernas verksamhet*

I detta hänseende torde för kyrkokantor böra tillämpas samma bestämmelser som enligt Kmst gäller för extra ordinarie organist utan fyllnads-tjänstgöring.

k) *Lönegradsplacering*

De sakkunniga förutsätter att i fråga om lönegradsplacering för kyrkokantorstjänst förhandlingar kommer till stånd i vanlig ordning.

Med utgångspunkt i det av de sakkunniga föreslagna rent kyrkomusikaliska kompetenskravet för kyrkokantorstjänst, dvs organist- och kantorexamen, men utan hänsynstagande till den föreslagna pedagogiska kursen synes emellertid en jämförelse med nu gällande löneställning för kyrkomusikerbefattningarna leda till inplacering av kyrkokantorstjänsterna i Ce 18 (Ae 12) och Cg 16 (Ag 11).

Sådan vikarie på kyrkokantorstjänst, som ej avlagt lägst organist- och kantorexamen och som därför icke kan anställas som extra kyrkokantor, torde böra anställas mot arvode. Enligt nuvarande arvodesnivå för arvodesanställda vikarier å olika kyrkomusikertjänster synes arvode enligt löneklass 14 (A9) motiverat.

l) *Övriga avlöningsbestämmelser*

På samma sätt som i fråga om biträdande kyrkomusiker torde beträffande kyrkokantor bestämmelserna i 2 avd. Ark om extra ordinarie och extra organist böra äga motsvarande tillämpning, där ej annat följer av de särbestämmelser, som bör gälla rörande kyrkokantor. Dessa särbestämmelser bör innehålla föreskrifter om lönegradsplacering för extra ordinarie kyrkokantor samt om avlöning åt vikarie å kyrkokantorstjänst.

I övrigt torde tillkomsten av kyrkokantorstjänster endast föranleda formella ändringar i Ark.

m) *Pensionsbestämmelser*

Ordinarie och extra ordinarie organisttjänster samt extra ordinarie biträdande kyrkomusikertjänster är förenade med pensionsrätt i SPA. Jämväl extra ordinarie kyrkokantorstjänst torde böra förenas med dylik pensionsrätt. För en sådan anordning synes endast behöva ske en komplettering av uppräknigen under avd. VI, punkten 6, i 39 § SPA-reglementet. Liksom för övriga pensionsberättigade kyrkomusikertjänster torde för kyrkokantorstjänst böra tillämpas pensioneringsperiod II (63—65 år) samt bestämmelserna under punkterna 10 a och 21 b i 38 § reglementet.

I kungörelsen 1950:421 angående tillämpning av 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för folkskolan å kantorer m.m. bör vissa formella ändringar vidtagas.

n) *Övriga författningsbestämmelser*

Tillkomsten av kyrkokantorstjänster föranleder ingen ändring i kyrkofondslagen, kyrkomusikerlagen, kungörelsen 1950:413 angående lönetillgångar vid kyrkomusikertjänst eller kungörelsen 1950:422 angående bestridandet av kantorstillägg i vissa fall.

Remissyttranden

Vad först angår den föreslagna benämningen på den nya tjänstetypen yttrar sig endast *domkapitlet i Skara* och *Luleå*. Domkapitlet i Skara finner, att beteckningarna »kyrkokantor» respektive »skolkantor» onekligen är behäftade med brister. I analogi med beteckningarna »skolläkare», »skolvaktmästare» skulle »skolkantor» betyda sångledare i skolan. Å andra sidan kan beteckningen »kyrkokantor» ge näring åt uppfattningen, att den nya tjänsten i och för sig vore av mera klart kyrklig art än skolkantorstjänsten. Att finna två lika korta och i bruket lätthanterliga ekvivalenter till de föreslagna beteckningarna torde emellertid vara svårt eller omöjligt. Domkapitlet i Luleå uttalar, att då det rent svenska namnet för kantor torde vara kyrkosångare, har prefixet kyrko närmast en tautologisk verkan. Därtill kommer, att benämningen skolkantor kan uppfattas som om den vore en skolans kantor.

Vad gäller inrättande av kyrkokantorstjänst förordar *statskontoret*, att möjligheter skapas för distrikten att inrätta kyrkokantorstjänst även i andra fall än dem, som utredningen föreslagit. Lämpligen synes kyrkokantorstjänst böra kunna inrättas som alternativ till organisttjänst åtminstone i distrikt med upp till 9 000 à 10 000 invånare, dvs i distrikt, i vilka de rent kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna beräknas understiga femton veckotimmar.

Domkapitlet och *stiftsnämnden i Uppsala* framkastar tanken på kyrkokantorstjänst såsom bisyssla till en borgerlig sysselsättning. Vidare föreslås

att i de mindre församlingarna skall få anordnas kyrkokantorstjänst med ett veckotimtal av 6—12. *Svenska kyrkans diakonistyrelse* föreslår antingen att minimiveckotimtalet sänkes eller att sådana undantagsbestämmelser införas, som gör det möjligt att inrätta kyrkokantorstjänst, oaktat kravet på 15 tjänstgöringstimmar per vecka inte kan uppfyllas.

Beträffande de bisysslor som föreslås kunna förenas med kyrkokantorstjänst framhåller *svenska diakonsällskapet*, att det finnes ett synnerligen stort intresse för en kombination mellan kyrkokantorstjänst och diakondiakonisttjänst.

Svenska pastoratens riksförbund anser för sin del, att en fastare kombination av olika deltidstjänster vore att föredra. Den kombinerade tjänsten borde sålunda kunna ledigförklaras och de sökande prövas med hänsyn även till sina meriter för den icke kyrkomusikaliska delen av tjänsten. *Domkapitlet i Lund* håller före, att vid förslagssättning hänsyn bör kunna tagas till kunskaper i folkbokföring eller utbildning för diakonalt arbete i de fall, kyrkorådet anser lämpligt att med kyrkokantorstjänsten förenas befattning som församlingsdiakon eller kyrkoskrivare.

Domkapitlet i Lund är bestämd motståndare till den restriktiva användning av den nya tjänstetypen, som de sakkunniga antytt i avsnittet om fastställande av tjänstetyp. Enligt *statskontorets* mening bör vid bestämmande av tjänstetyp någon presumtion icke göras för den ena eller andra tjänstetypen. Denna bör bestämmas med hänsyn tagen endast till den kyrkomusikaliska verksamheten med utgångspunkt i de föreliggande förhållandena. *Kammarkollegiet* finner inga avgörande betänkligheter mot att församlingarnas önskemål beträffande valet av kantorstyp i flertalet fall får fälla utslaget. *Skolöverstyrelsen* hävdar bestämt, att inga hinder bör resas för åtskiljande av lärar- och kyrkomusikertjänst i församlingar, där det framtvings av omständigheterna eller av andra skäl kan befinnas lämpligt.

Antalet bygudstjänster för organister och kyrkokantorer beröres i några yttranden. Enligt *domkapitlet i Lund* bör antalet kunna ökas till 40 och veckotimtalet till fem vid biträde under flera än 95 bygudstjänster årligen. *Svenska kyrkans diakonistyrelse* anser, att den föreslagna bestämmelsen fått en alltför kategorisk formulering. Då respektive domkapitel i sista hand bör ha att pröva förslag till tjänsteinstruktion för kyrkokantor, torde garanti föreligga för att tjänstgöringsförhållandena bliva rätt avvägda.

Beträffande veckotimtalsberäkningen framföres i remissyttrandena vissa från de sakkunnigas förslag avvikande önskemål. *Domkapitlet och stiftsnämnden i Uppsala* finner det skäligt, att kyrkomusikernas medverkan vid morgon-, aften- och helgmålsböner samt musikandakter m.fl. mindre gudstjänster bör medföra höjning av veckotimtalet med en timme, då antalet dylika gudstjänster uppgår till högst 50, och två timmar, om antalet gudstjänster överstiger 50. *Domkapitlet i Visby* ifrågasätter om icke införande

av bestämda regler för veckotimtalsberäkningen i viss relation till antalet inom distriktet varande församlingskyrkor (ev. andra allmänna gudstjänstlokaler) kan ha fog för sig.

Vissa remissmyndigheter har framfört krav på skärpning av de föreslagna behörighetsvillkoren. Med tanke på den förhållandevis omfattande fria musikundervisning, som skulle tillkomma kyrkokantor, synes det *domkapitlet i Växjö* välbetänkt, att såsom allmän fordran uppställa kravet på realexamen eller däremot svarande kompetens, vederbörligen styrkt och godtagen för ändamålet. Även *svenska prästförbundet* anser realexamen eller motsvarande kompetens böra krävas. *Domkapitlet i Linköping* uttalar, att det givetvis varit ur många synpunkter tacknämligt om fordringar kunnat uppställas på viss skolunderbyggnad utöver folkskolan. I praktiken torde man emellertid kunna förvänta att den ambition som visas genom avläggande av kantors- och organistexamen även har sin motsvarighet i intresse för fortsatt skolgång till realexamen eller motsvarande utbildning.

Musikaliska akademiens styrelse kan icke oreserverat ansluta sig till de sakkunnigas förslag rörande behörigheten i musikpedagogiskt avseende. Styrelsen vill med bestämdhet hävda, att de allmänpedagogiska och -metodiska insikter, som seminarieelever förvärvar vid seminarierna inte garanterar vederbörandes kompetens för att meddela jämväl musikundervisning. Om skolkantorerna skall åläggas fri musikundervisning, måste de därför på något sätt dokumentera den speciella musikpedagogiska förmåga och insikt, som kan anses erforderlig för denna undervisning. Beträffande kyrkokantorerna bör villkoret för den musikpedagogiska behörigheten inte vara godkänd genomgång av en viss kurs utan avläggandet av vissa prov på i tillämpliga delar samma sätt som föreslagits beträffande kyrkokantorenas rent musikaliska behörighet.

K y r k o m ö t e t

Kyrkomötet understryker med bestämdhet, att kyrkokantorstjänst icke bör användas såsom ett alternativ till organisttjänst. Ej heller bör den nya tjänstetypen leda till en ändring av grunderna för s.k. generell dispens för organisttjänst i distrikt med mindre än 5 000 invånare.

I likhet med de sakkunniga anser kyrkomötet, att någon oinskränkt valrätt för församlingarna mellan kyrkokantorstjänst och skolkantorstjänst icke bör förekomma. Kyrkomötet kan emellertid icke biträda de sakkunnigas uppfattning, att inrättande av kyrkokantorstjänst endast bör ske då skäl föreligger för avsteg från den hittills tillämpade huvudregeln om skolkantorstjänst som tjänstetyp för de mindre kyrkomusikerdistrikten. En sådan restriktiv användning av den nya tjänstetypen skulle — såsom framgår av domkapitlets i Lund yttrande — försvåra möjligheten att sammanföra två församlingar till ett kyrkomusikerdistrikt med kyrkokantorstjänst.

Beträffande den nya tjänstetypens konstruktion framhåller kyrkomötet, att tjänstens svaga punkt givetvis ligger i dess natur av deltidbefattning, vilket regelmässigt nödvändiggör, att tjänst innehavaren för sin fulla utkomst måste beredas jämväl andra arbetsuppgifter än de som ingår i den kyrkomusikaliska tjänsten. Enligt kyrkomötets mening skulle, såsom de sakkunniga föreslagit, en fri och personell förening av kyrkokantorstjänsten med andra uppgifter erbjuda en ändamålsenlig lösning av förevarande problem. Det bör därvid kunna förutsättas, att vederbörande kyrkliga myndigheter medverkar till att skapa betingelser för ökade utkomstmöjligheter åt kyrkokantorn, för att därigenom kunna påräkna en kompetent innehavare av tjänsten. Från kyrkans och församlingens synpunkt kan en förening av kyrkokantorstjänst och annan församlingstjänst av deltidsnatur framstå såsom en ändamålsenlig lösning.

8. Tillgången på kyrkokantorskompetenta personer

De sakkunniga

I betänkandet konstateras, att det nu befintliga rekryteringsunderlaget för extra ordinarie kyrkokantorstjänster främst utgöres av dem, som avlagt organist- och kantorsexamen eller däremot svarande äldre examina och icke har sådant förvärvsarbete, som hindrar dem att inneha sådan tjänst.

Vid en i november 1954 gjord undersökning har de sakkunniga funnit, att denna rekryteringsgrupp omfattar omkring 450 personer. Enligt de sakkunniga torde det på goda grunder kunna antas, att många av dessa är villiga att inneha kyrkokantorstjänst. Det kan vidare förmodas, att ett flertal av dem bedrivit privat musikundervisning och för detta ändamål förvärvat särskild utbildning och erfarenhet i sådan omfattning, att de kan erhålla dispens från kravet på särskild pedagogisk utbildning för kyrkokantorer.

Remissyttranden

Endast ett fåtal remissinstanser yttrar sig angående tillgången på kyrkokantorskompetenta personer. *Domkapitlet* och *stiftsnämnden i Uppsala* finner det tveksamt, hur många av de angivna omkring 450 personerna, som kunna mottaga anställning. De som bo i städer och större tätorter — och dessa är säkerligen de flesta — kan sannolikt endast i undantagsfall ifrågakomma i hemförsamlingen, enär kyrkomusikerfrågan därstädes i regel är löst på annat sätt. Icke heller torde de kunna taga anställning på stort avstånd från boningsorten. Deras användning blir för den skull inskränkt till en ganska snäv rayon i stadens eller tätortens omnejd. Samma sak gäller om dem, som är bosatta på egentlig landsbygd men i församling, där det finns organist eller skolkantor. En lycklig kombination mellan levebrödsyrke och kyrkomusikalisk bisyssla skulle det vara, om i en och samma

församling kyrkokantorstjänst kunde förenas med anställning som skrivbiträde å pastorsexpeditionen, diakon, diakonissa, ungdomsledare, kyrkogårdsföreståndare eller dylikt. Men de församlingar, som har råd att hålla sig med sådana funktionärer, torde sällan ha användning för någon kyrkokantor. De situationer, då behovet av kyrkokantor mötes av tillgång på aspiranter, kan alltså befaras bli så fåtaliga, att den i sig själv riktiga tanken att inrätta kyrkokantorstjänster icke förslår för att lösa det nu föreliggande organisatoriska problemet. *Domkapitlet i Strängnäs* befarar, att svårigheterna att ordna bisysselsättningar för kyrkokantor kommer att medföra, att denna tjänstetyp åtminstone för Strängnäs stift sällan kommer till användning.

9. Införande av den nya tjänstetypen. Övergångsanordningar

De sakkunniga

De sakkunniga föreslår att de nya författningsbestämmelserna rörande kyrkokantorstjänsterna träder i kraft viss dag utan att något uttryckligt föreläggande ges för domkapitlet att i samband därmed verkställa generell översyn över kyrkomusikerorganisationen i vederbörande stift. Självfallet är det likväl önskvärt, att införandet första gången av kyrkokantorstjänsterna — liksom för övrigt varje ändring i organisationen — sker med tillräcklig överblick även över de kombinationsmöjligheter, som erbjudes utom den eller de aktuella församlingarna.

För att underlätta införandet av kyrkokantorstjänster och skapa skäligen möjligheter för församlingarna att bereda fast anställda kyrkomusiker på äldre stat eller andra mera varaktigt anställda befattningshavare anställning enligt kyrkomusikerstadgan bör vissa övergångsbestämmelser ges. Dessa bör till väsentlig del kunna få ett innehåll, likartat med de övergångsbestämmelser, som utfärdats i anslutning till Kmst.

För övergång bör icke fordras, att den nya tjänsten är en fullständig motsvarighet till den äldre i fråga om arbetsuppgifter, arbetsområde m.m. Sker i samband med inrättande av kyrkokantorstjänsten en omreglering i dessa hänseenden, hindrar detta ej övergången, om blott den nya tjänsten har anknytning till samma församling eller församlingar, där den äldre tjänsten varit inrättad.

Kyrkomusiker, vilken är fast anställd å äldre stat i den mening, som anges i 2 punkten andra stycket övergångsbestämmelserna till Kmst, och alltså icke velat eller kunnat övergå å organisttjänst, bör utan tjänstens ledigförklarande få övergå på kyrkokantorstjänst, därest han uppfyller de kyrkomusikaliska behörighetsvillkoren och han icke uppnått den ålder, vid vilken han enligt SPA-reglementet är skyldig att avgå. Detsamma bör, med medgivande av kyrkorådet, gälla kyrkomusiker, som utan att vara fast anställd uppehållit kyrkomusikerbefattning i församlingen eller distriktet minst tio år. Det sistnämnda kan alltså gälla en befattningshavare, som i samband med Kmst:s ikraftträdande erhållit anställning som orgelspelare.

Befattningshavare som ej uppfyller de kyrkomusikaliska behörighetsvillkoren men i övrigt är berättigad att övergå utan ansökningsförfarande, bör få övergå, om han av domkapitlet prövas skickad för tjänsten.

Finnes inom distriktet flera icke fast anställda kyrkomusiker med behörighet att övergå på kyrkokantorstjänst, bör det tillkomma kyrkorådet bestämma vilken av befattningshavarna som skall få övergå. I det fall att flera kyrkomusiker är *fast* anställda på äldre stat, har det ej någon betydelse att författningsvägen ge den ene ett försteg till övergång, när kyrkomusikerstadgan ändå ej kan vinna tillämpning så länge någon av dem kvarstår som fast anställd på äldre stat. I dylikt fall bör i samförstånd med befattningshavarna ske en omreglering till församlingsmusikertjänster av de ordinarie äldre tjänster, vilka ej kan ombildas till tjänster reglerade enligt Kmst.

Fast anställd kyrkomusiker, som övergår på kyrkokantorstjänst, bör ej få skiljas från tjänsten på andra grunder än dem, som gäller beträffande entledigande av ordinarie organist.

Fast anställd kyrkomusiker, som enligt vad nu sagts övergår på eller eljest såsom förste innehavare tillträder kyrkokantorstjänst, bör för löneklassplacering få tillgodoräkna den tid, varunder han tjänstgjort som kyrkomusiker efter avläggandet av den eller de kyrkomusikaliska examina, som utgör behörighetsvillkor för tjänsten, dock med avdrag för två år. Varje hel femårsperiod bör berättiga till uppflyttning en löneklass inom lönegraden. Dagar, som ingår i tidsperiod, vilken ej är avslutad när kyrkokantorstjänsten tillträdes, bör omräknas till tre femtedelar av verkliga antalet dagar och ingå i den därefter först löpande treårsperioden. Därvid bör tillämpas samma grunder, som anges i 9 § 3 mom. a) övergångsbestämmelserna till prästlönereglementet (1951:778).

Till fast anställd kyrkomusiker, som övergår på kyrkokantorstjänst, bör i förekommande fall kunna utgå personlig lönefyllnad enligt i huvudsak samma grunder, som anges i 3 punkten övergångsbestämmelserna till Ark. Jämförelsetidpunkten bör dock vara dagen för övergången.

Bestämmelsen om två veckotimmar fri musikundervisning för skolkantorer bör träda i kraft samtidigt som bestämmelserna om kyrkokantorstjänst, och veckotimtalerna för skolkantorstjänsterna bör därför automatiskt uppräknas med två enheter, såvida icke domkapitlet föreskriver nedsättning av skyldigheten att meddela dylik undervisning. Såsom i det föregående framhållits, bör vidare, om särskilda skäl föreligger, domkapitlet övergångsvis kunna befria skolkantor från denna nya tjänsteuppgift. Någon uppräknning av veckotimtalet skall i så fall givetvis ej ske.

Här avsedd automatisk uppräknning av veckotimtal för skolkantorstjänst bör icke bryta den sekvens av femårsperioder, som föreskrives i 23 § 1 mom. andra stycket Kmst.

R e m i s s y t t r a n d e n

Remissinstanserna har i allt väsentligt instämt i vad de sakkunniga föreslagit.

Enligt *domkapitlet i Lund* bör kyrkomusiker, som utan att vara fast anställd uppehållit kyrkomusikerbefattning i församlingen eller distriktet,

kunna redan efter minst fem år utan tjänstens ledigförklarande övergå på kyrkokantorstjänst.

Statens lönenämnd har i och för sig icke någon erinran emot den i präst-lönereglementet tillämpade principen om tillgodoräkning av »överskjutande» tid men finner det av rent administrativa skäl lämpligare, att man i förevarande fall tillämpar motsvarande regler som de i övergångsbestämmelserna till Ark.

Kyrkomötet

Kyrkomötet har intet att erinra mot vad de sakkunniga föreslagit under denna punkt.

III. Översyn i övrigt av gällande författningar rörande kyrkomusikerorganisationen

1. Förslag i anledning av vissa till de sakkunniga överlämnade ärenden m. m.

De sakkunniga

Under denna rubrik har de sakkunniga upptagit till behandling ett flertal frågor, av vilka de flesta icke är av den art, att de behöver underställas riksdagen. Följande förslag bör emellertid bli föremål för riksdagens prövning.

a) Ersättning åt vikarie på kyrkomusikertjänst

De sakkunniga är av den uppfattningen, att lön vid annat vikariat på kyrkomusikertjänst än vikariatslöneförordnande icke bör beräknas på veckotimtal för fri musikundervisning, om dylik undervisning ej pågår under förordnandetiden. I analogi med vad som nu föreskrives beträffande fyllnadstjänstgöringen i 14 § 4 mom. Ark torde därför böra stadgas, att i den mån vikarieförordnande omfattar tid, varunder fri musikundervisning ej pågår, skall vid fastställande av lön för dylik tid hänsyn icke tagas till veckotimtalet för undervisningen. Dock bör, om förordnandet omfattar minst en hel termins undervisning, hänsyn till undervisningens veckotimtal tagas vid fastställande av lönen för hela den tid förordnandet omfattar.

En bestämmelse av denna innebörd beträffande organisttjänst kommer automatiskt att få tillämpning beträffande biträdande kyrkomusikertjänst och kyrkokantorstjänst.

En särskild bestämmelse av samma innebörd torde böra införas beträffande extra ordinarie och extra skolkantor.

Vad gäller orgelspelare torde den nuvarande föreskriften i 23 § 5 mom. Kmst böra ändras till att gälla endast sådan orgelspelare, som avses i 2 §

4 mom. Kmst. Till 23 § 5 mom. bör vidare fogas en bestämmelse, att för sådan orgelspelare, som är anställd såsom vikarie å skolkantorstjänst, skall gälla det för tjänsten fastställda veckotimtalet med avdrag för timtalet för den fria musikundervisningen samt, om körverksamhet icke åligger befattningshavaren, ytterligare avdrag av två veckotimmar.

b) *Orgelspelares anställningsförhållanden*

De sakkunniga påpekar inledningsvis att man i anställningshänseende kan särskilja två grupper av orgelspelare. Den ena består av dem, som jämlikt 2 § 4 mom. Kmst anställes i distrikt där kantorstjänst ej inrättats. Den andra gruppen utgöres av dem, som enligt 38 § 4 mom. Kmst och 35 § 2 mom. Ark anställes såsom vikarier på skolkantorstjänster.

Vad gäller den sistnämnda gruppen, vikarierna, föreligger enligt de sakkunniga icke skäl att företaga ändring i gällande avlöningsbestämmelser annat än i det hänseendet att det bör klart utsägas i författningstexten att resekostnadsersättning och traktamente skall tillkomma jämväl sådan vikarie å skolkantorstjänst, som anställes såsom orgelspelare.

Vad beträffar den grupp av orgelspelarbefattningar, som inrättas jämlikt 2 § 4 mom. Kmst, har de väsentligaste olägenheterna med dessa befattningar ansetts vara dels frånvaron av krav på särskild examenskompetens som behörighetsvillkor och dels anställningens provisoriska karaktär med därav följande ofta täta ombyten av befattningshavare.

Enligt de sakkunnigas mening bör det ej komma i fråga att uppställa organist- och kantorsexamen såsom minimikrav för behörighet till dessa befattningar. Detta torde nämligen endast medföra oöverstigliga rekryteringssvårigheter.

Däremot torde böra övervägas att bereda de mera varaktigt anställda orgelspelarna vissa förmåner utöver arvudet. De sakkunniga föreslår, att enahanda avlöningsbestämmelser, som enligt Kungl. Maj:ts praxis tillämpas beträffande arvodesanställda biträdande kyrkomusiker, skall gälla också för orgelspelare, som anställes enligt 2 § 4 mom. Kmst. Detta innebär, att föreskrifterna beträffande extra organist om bland annat löneavdrag och avdragsgrupper, de fall då löneavdrag skall tillämpas, semester, semesterersättning samt resekostnadsersättning och traktamente blir tillämpliga, samtidigt som orgelspelaren blir underkastad förbud att för tjänstuppgift uppbära ersättning utöver vad av Kungl. Maj:t föreskrivits.

Nämnda föreskrifter bör emellertid icke utan vidare göras tillämpliga på alla dylika orgelspelare. Som grundläggande villkor bör gälla, att förordnandet skall omfatta minst en viss tid, förslagsvis minst sex månader. Därjämte torde böra fordras viss »kvalifikationstid», innan avlöningsförmåner utvidgas till att omfatta annat än arvode samt resekostnadsersätt-

ning och traktamente. Utvidningen torde lämpligen böra ske först från och med ingången av kalendermånaden näst efter den, varunder 90 tjänstgöringsdagar av förordandetiden förflutit.

c) *Bidrag ur kyrkofonden till församlingar med kyrkomusiker på äldre stat*

Om i ett flerförsamlingspastorat någon eller några av kyrkomusikerna inte övergår på den nya tjänsteregleringen, måste de församlingar, där dessa kyrkomusiker är anställda, dels ensamma svara för sina kyrkomusikers avlönande, dels deltaga i kostnaderna för avlöning vid nyreglerade kyrkomusikertjänster inom pastoratet, dels ock vidkännas den stegring av allmänna kyrkoavgifter, som blivit en följd av kyrkomusikerreformens genomförande. Den sistnämnda konsekvensen inträder även för enförsamlingspastorat med kyrkomusiker på äldre stat.

KMU ifrågasatte om icke här avsedda församlingar borde få någon form av bidrag ur kyrkofonden, och även 1941 års lärarlönesakkunniga ansåg i sitt förslag till kyrkomusikerstadga m.m. det böra övervägas, om icke bidrag ur kyrkofonden till avlönande av kyrkomusiker på äldre stat borde utgå efter i stort sett samma grunder som för bidraget till avlöning vid nyreglerade tjänster.

Av en av de kyrkomusikersakkunniga sammanställd översikt över kyrkomusikerorganisationen den 1 juli 1953 framgår, att antalet fall, där enligt KMU:s utgångspunkter ersättning borde kunna ifrågakomma, är av icke ringa omfattning.

De sakkunniga hyser viss tvekan, huruvida här ifrågavarande lönekostnader numera kan anses ha sådan betydelse för de ifrågakommande församlingarnas ekonomi, att ett särskilt bidrag ur kyrkofonden är motiverat, särskilt som det ej gäller ett stimulansbidrag för framtiden utan tvärtom endast ett övergångsbidrag. Det synes emellertid de sakkunniga lämpligt, att domkapitlen i sina remissyttranden över betänkandet närmare redovisar vilka församlingar, som beröres av denna fråga och huru deras ekonomiska förhållanden gestaltar sig. Därefter kan ett ställningstagande ske på grundval av den dagsaktuella finansiella situationen.

Beträffande de bestämmelser, som bör utfärdas därest förslaget om ett särskilt bidrag ur kyrkofonden finnes böra realiseras, anför de sakkunniga följande.

Bidrag bör utgå till varje församling, beträffande vilken Kmst ej vunnit tillämpning och som — jämte utdebitering av en församlingsavgift av lägst 20 öre per skattekrona för deltagande i pastoratets präst- och kyrkomusikerlönekostnader — har att för kontanta avlöningsförmåner åt i församlingen fast anställd kyrkomusiker på äldre stat utge högre belopp än som täckes av för kyrkomusikerns avlönande avsedd boställsränta enligt klockarboställslagen. Bidraget bör utgå med belopp, motsvarande vad församlingen sålunda utdebiterat för kyrkomusikerns kontanta avlöning. Bidraget synes

emellertid böra maximeras till vissa belopp, förslagsvis motsvarande lön i 18 löneklassen (A 12) för olika veckotimtal alltefter församlingarnas folkmängdstal. Dessa belopp bör lämpligen fastställas schablonmässigt med beaktande bland annat av den omständigheten, att de med en tjänst på äldre stat förenade åliggandena i regel är av mindre omfattning än vid motsvarande nyreglerade tjänst. De sakkunniga förordar en regel av innebörd, att bidraget ej må överstiga belopp, motsvarande lön i 18 löneklassen (A 12) i vederbörlig ortsgrupp för följande antal veckotimmar:

Församlingens folkmängd	Veckotimtal
—3 000	6
3 001—5 000	8
5 001—8 000	10
8 001—	12

Är kyrkomusikern anställd gemensamt för flera församlingar bör det maximerande veckotimtalet beräknas på församlingarnas sammanlagda folkmängd och därefter slås ut på församlingarna i den proportion, vari de bestrider avlöningen. Bidraget bör utgå i efterskott för kalenderår och till beloppet efter ansökan fastställas av domkapitlet samt utbetalas av stiftsnämnden. Författningsmässigt synes en reglering av bidragsfrågan böra ske genom ett tillägg till 6 § andra stycket kyrkofondslagen, kompletterat med föreskrifter i kungl. brev eller särskild kungörelse.

R e m i s s y t t r a n d e n

De sakkunnigas förslag har i de flesta remissyttrandena tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Beträffande avdrag av timtalet för den fria musikundervisningen uttalar *domkapitlet i Luleå*, att dylikt avdrag endast bör ske för orgelspelare, som saknar kompetens att meddela sådan undervisning. Domkapitlet betonar, att de bestämmelser, som reglerar vikariatsersättning å organisttjänst, bör göras smidigare. I sådant syfte kunde ersättningen till arvodesavlönad vikarie bestämmas att utgå högst efter viss löneklass, varigenom kyrkoråden skulle få möjlighet att avpassa arvodet efter tjänstgöringens faktiska omfattning. *Kyrkomusikernas riksförbund* vill framhålla risken att genom restriktiva avlöningsbestämmelser det göres ännu svårare än för närvarande att anskaffa vikarie.

Svenska pastoratens riksförbund menar, att den jämförelsevis blygsamma förbättring, som föreslås beträffande orgelspelarna, knappast lär förslå att avhjälpa de svårigheter, som för närvarande föreligger, att finna personer villiga att åtaga sig orgelspelarförordnanden. Styrelsen föreslår, att orgelspelarna erhåller en löneklassuppflyttning, motsvarande den som kommit andra kyrkomusikerbefattningar till del.

Statskontoret anser sig inte kunna tillstyrka, att orgelspelare skall äga rätt till semester, tjänstledighet m.m., i likhet med extra organist. Efter genomförande av den nu föreslagna omläggningen av kyrkomusikerorganisa-

tionen torde nämligen de orgelspelare, som alltjämt kommer att kvarstå i sådan befattning, i regel ha arbetsuppgifter av så ringa omfattning, att befattningarna måste anses ha karaktären av ren bisyssla och i sådan egenkap närmast få jämföras med timlärare. Andra förmåner än dem, som beviljats dessa lärare, bör därför ej ifrågakomma.

Domkapitlet i Lund ifrågasätter, om det ej är för orgelspelare förmånligare med de nuvarande förhållandena än de av de sakkunniga föreslagna och vänder sig särskilt mot att orgelspelare skulle bli underkastade förbud att för tjänsteuppgift uppbära ersättning utöver vad av Kungl. Maj:t föreslagits. Domkapitlet fortsätter.

Inom stiftet är det ganska vanligt, att orgelspelarna åtnjuter utöver fastställt arvode viss särskild gottgörelse av församlingarna. Orgelspelarna kan ofta icke flytta till distriktet under tiden för förordnandet. Svårigheten att anskaffa bostad och arvodets ganska ringa storlek gör, att de förblir bosatta i sina hemorter. Resekostnaderna mellan hemorten och distriktet kan uppgå till ej ringa belopp. Här träder ofta församlingarna emellan. Att sådan ersättning beviljas av församlingarna utgör ej sällan förutsättning för erhållande av orgelspelare. På grund härav och jämväl med hänsyn till möjligheterna för församlingarna att på annat sätt lämna orgelspelarna ersättning utöver fastställt arvode är domkapitlet mycket betänksamt gentemot förslaget att författningsvägen förbättra orgelspelarnas anställningsvillkor. För tjänsteresor inom distriktet bör dock för alla orgelspelare ersättning utgå på samma sätt som nu för kantor.

Även *domkapitlet i Uppsala, Strängnäs och Göteborg, stiftsnämnderna i Uppsala och Göteborg samt svenska pastoratens riksförbund* ifrågasätter, om icke möjlighet bör finnas att i någon form lämna orgelspelare ersättning för resor mellan bostadsorten och kyrkan.

Vad de sakkunniga anfört angående bidrag ur kyrkofonden till församlingar med kyrkomusiker på äldre stat har i de flesta remissyttrandena tillstyrkts eller lämnats utan erinran. Många myndigheter och organisationer finner det även av rättviseskäl principiellt riktigt med bidrag av angiven art.

Kammarkollegiet uttalar om de av de sakkunniga utformade reglerna för understöd, att en vidare ram för understödsberättigade församlingar icke torde behöva övervägas samt att de föreslagna ersättningsbeloppen synes uppfylla allmänna anspråk på skälighet. *Domkapitlet i Lund* finner, att bidragen till församlingarna bör utgå såsom om kantorstjänster inrättats där. Om ett klockardistrikt består av två församlingar, bör i anledning därav två kantorstillägg utgå till distriktet. Vidare bör kantorstillägget beräknas efter 21 löneklassen (A15). Först härigenom synes dessa församlingar komma i åtnjutande av de ekonomiska fördelar, som kyrkomusikerreformen avsett åt församlingarna i allmänhet. Slutligen ifrågasätter domkapitlet om inte bidragen borde utgå retroaktivt från och med den 1 juli 1950 eller dagen för kyrkomusikerstadgans ikraftträdande. *Statskontoret* däremot uttalar, att någon retroaktiv reglering inte bör ifrågakomma.

K y r k o m ö t e t

Beträffande löneförmåner åt vikarier på kyrkomusikertjänst har kyrkomötet intet att erinra mot vad de sakkunniga föreslagit.

Med anledning av motion om åtgärder i syfte att bereda ålderstillägg motsvarande löneklassuppflyttning åt kantorer och orgelspelare uttalar kyrkomötet, som instämmer i motionens syfte, att det dock finner den anvisade åtgärden icke stå i överensstämmelse med grunderna för gällande avlöningssystem. I motionen har emellertid pekats på en annan, enligt kyrkomötets mening framkomlig, väg för att bereda kantorer och orgelspelare den åsyftade löneförbättringen, nämligen, att till grund för beräkningen av kantors- och orgelspelartilläggen lägges löneklasser, som med minst två enheter överstiger de löneklasser, efter vilka nämnda tillägg numera beräknas. Kyrkomötet föreslår därför, att vad i motionen anförts och föreslagits måtte tagas i beaktande vid den förestående översynen av avlöningsbestämmelserna för kyrkomusiker.

2. Övriga frågor

D e s a k k u n n i g a

De sakkunniga har upprättat förslag till kungörelser om ändringar i Kmst, Ark och TbArk samt om erforderliga övergångsbestämmelser. I sin kommentar till dessa förslag behandlar de sakkunniga bland annat frågan om *tjänstefria dagar för kyrkomusikerna*.

De sakkunniga framhåller, att det har gjorts gällande, att den kyrkomusikaliska tjänstgöringen ofta är förlagd till tid, som från allmänna synpunkter är att anse som obekväm tjänstetid, och att det därför kunde vara motiverat med en författningsreglerad rätt till tjänstefria dagar på samma sätt som nu gäller för prästerna enligt 6 § 2 mom. kk 1951:777 med tilläggsbestämmelser till prästlöneordningen.

Enligt de sakkunnigas mening är jämförelsen med prästerna icke hållbar. De sakkunniga anför härom vidare.

Samtliga de prästtjänster, varom här är fråga, är i princip konstruerade som heltidstjänster, och med hänsyn till det prästerliga arbetets elasticitet kan det förutsättas, att varje präst har full tjänstgöring. Prästtjänsten är också i vida högre grad än kyrkomusikertjänsten en »initiativtjänst». De flesta kyrkomusikertjänsterna är i vad gäller den kyrkomusikaliska tjänstgöringen endast deltidstjänster. Det »bundna» timtalet vid heltidstjänsterna är väsentligt lägre än vad som vanligen anses motsvara full tjänstgöring. Även om det beträffande varje kyrkomusikertjänst kan anses vara ett legitimt önskemål, att tjänst innehavaren får någon dag i veckan fri från kyrkomusikalisk tjänstgöring, kan de sakkunniga icke finna tillräckliga skäl föreliggande för införande av en författningsreglerad rätt därtill. I praktiken torde detta önskemål kunna tillgodoses genom en förnuftig planläggning av de gudstjänster, förrättningar m. m., där kyrkomusikerna har att tjänstgöra.

Remissyttranden

Av de i detta avsnitt behandlade frågorna har framförallt problemet om tjänstefria dagar för kyrkomusikerna varit föremål för remissinstansernas intresse.

Statens lönenämnd har icke blivit övertygad om de sakkunnigas resonemang på denna punkt. Även om — särskilt beträffande skolkantorerna — praktiska svårigheter kan föreligga vid införande av rätt till tjänstefria dagar för kyrkomusikerna, anser nämnden att frågan bör ytterligare prövas.

För att stimulera rekryteringen till skolkantorstjänster föreslår *domkapitlet och stiftsnämnden i Uppsala*, att åtminstone sex söndagar om året bestämmas skola vara tjänstefria. Även *domkapitlet i Skara* föreslår sex tjänstgöringsfria söndagar om året fördelade med tre under våren och tre under hösten. *Kyrkomusikernas riksförbund* uttalar sin förvåning och besvikelse över att de sakkunniga ej tillmötesgått önskemålen om tjänstgöringsfria dagar. Förbundet anför vidare bl. a.

De sakkunnigas uttalande i detta avseende och deras jämförelse i fråga om prästernas och kyrkomusikernas tjänstgöring synes vittna om bristande insikt rörande de båda kårernas arbetsuppgifter och arbetsförhållanden. Påståendet att prästtjänsten i vida högre grad än kyrkomusikertjänsten är en »initiativtjänst» motiveras ej, men synes böttna i den helt oriktiga uppfattningen att kyrkomusikern i allmänhet begränsar sin verksamhet så att det fastställda veckotimtalet ej överskrides. Att de flesta kyrkomusikertjänster i vad gäller kyrkomusikalisk tjänstgöring endast är deltidstjänster, är helt ovidkommande. Från den skoltjänstgöring, som ingår i kantors- och organisttjänsterna, kan givetvis ej bortses. För kantorer accentueras kravet på tjänstgöringsfria dagar ytterligare av, att deras sammanlagda tjänstgöringsskyldighet väsentligt överstiger vad som vanligen brukar anses motsvara full tjänstgöring. Slutligen vill förbundet framhålla, att all erfarenhet talar emot riktigheten av de sakkunnigas antagande rörande möjligheten att på frivillighetens väg tillgodose önskemålen om tjänstgöringsfria dagar.

Kyrkomötet

Enligt kyrkomötets mening bör kyrkomusiker beredas tjänstefria dagar ett antal sön- och helgdagar årligen. Däremot vill kyrkomötet starkt ifrågasätta lämpligheten av att denna fråga göres till föremål för författningsmässig reglering. Erfarenheterna av regleringen av prästernas tjänstefria dagar manar knappast till efterföljd. Skall föreskrifter om tjänstefria dagar meddelas, bör dessa lämpligen ha sin plats i den för varje kyrkomusikerdistrikt av domkapitlet efter kyrkoherdens och tjänstinnehavarens hörande utfärdade instruktionen. Den allmänna regleringen av de tjänstefria dagarna kan då lämpligen inskränkas till en föreskrift om att varje kyrkomusiker skall beredas tjänstefrihet, förslagsvis sex sön- eller helgdagar år-

ligen och att närmare erforderliga bestämmelser härom bör inflyta i instruktionen för kyrkomusikertjänsten.

IV. Kostnadsberäkningar

De sakkunniga anför i detta hänseende följande.

Antalet skolkantorstjänster kan, om man förutsätter att Kmst hade vunnit tillämpning å alla beslutade dylika tjänster, beräknas till ca 2 000. Införande av fri musikundervisning två veckotimmar vid var och en av dessa tjänster kan beräknas draga en årlig kostnad av $2\,000 \times 2 \times 436$ (ortsgrupp 3) = ca 1 700 000 kronor.

För att få ett grepp på de kostnadsförändringar, som är förenade med införandet i organisationen av kyrkokantorstjänster, måste till en början söka uppskattas hur många dylika tjänster som kan komma att inrättas och vilka nuvarande tjänster de kommer att ersätta. Därvid kan man lämpligen skilja på de kyrkokantorstjänster, som ersätter skolkantorstjänster, och de kyrkokantorstjänster, som ersätter organisttjänster, inrättade övergångsvis på grund av begränsade dispenser. Vad gäller den första gruppen måste uppskattningen givetvis bli tämligen skönsmässig. Enligt de sakkunnigas mening kan man för de närmaste åren efter införandet av kyrkokantorstjänster grovt beräkna, att en dryg tredjedel av de nuvarande skolkantorstjänsterna eller ca 700 dylika tjänster kommer att ersättas av kyrkokantorstjänster. Man torde därvid kunna utgå från att ca 200 kyrkokantorer ersätter ca 400 skolkantorer och att därjämte ca 100 kyrkokantorer ersätter ca 300 skolkantorer. Sammanlagt skulle alltså ca 700 skolkantorstjänster komma att ersättas av ca 300 kyrkokantorstjänster. De 700 skolkantorstjänsterna torde, med den fria musikundervisningen inräknad, representera sammanlagt $(400 \times 10) + (300 \times 8) =$ ca 6 400 veckotimmar, vilket motsvarar en årlig avlöningskostnad av ca 2 790 000 kronor (ortsgrupp 3) De 300 kyrkokantorstjänsterna representerar icke ett lika högt sammanlagt veckotimtal, enär det förhöjda grundtimtalet vid sammanslagning av två distrikt ingalunda uppgår till de två distriktens grundtimtal sammanslagna. Det synes motiverat att för de 300 kyrkokantorstjänsterna räkna med sammanlagt $300 \times 17 =$ ca 5 100 veckotimmar. Man torde kunna utgå från en genomsnittlig löneklassplacering i 20 löneklassen. Årskostnaden blir då ca 2 100 000 kronor. Lönekostnadsbesparingen skulle alltså kunna beräknas till $2\,790\,000 - 2\,100\,000 =$ ca 690 000 kronor. Å andra sidan uppkommer en kostnadsökning för fortlöpande pensionsavgifter, vilken med nuvarande storlek av tilläggsavgiften torde kunna beräknas till $160\,000 - 100\,000 =$ ca 60 000 kronor.

Bland kostnadsförskjutningarna bör även medräknas den kostnadsminskning som inträder vid utbyte mot kyrkokantorstjänster av de ca 100 organisttjänster, vilka övergångsvis inrättats på grundval av begränsade dispenser. Kostnadsminskningen hänför sig till skillnaden i veckotimtal för den fria musikundervisningen samt skillnaden i löneklassplacering och storlek av fortlöpande pensionsavgifter. Lönekostnadsminskningen torde kunna beräknas till skillnaden mellan 2 000 veckotimmar i 25 löneklassen och

1 700 veckotimmar i 20 löneklassen, vilket motsvarar ett belopp av ca 400 000 kronor. Kostnadsminskningen till följd av lägre pensionsavgifter kan uppskattas till 85 000—55 000 = ca 30 000 kronor.

Nettokostnadsminskningen till följd av införande av kyrkokantorstjänster i organisationen skulle alltså enligt dessa beräkningar kunna uppskattas till (690 000—60 000+400 000+30 000) = ca 1 060 000 kronor.

Förslaget om ändrade grunder för beräkning av veckotimtal beträffande bygudstjänster kan ej beräknas medföra någon egentlig kostnadsökning, enär den tjänstgöring som föreslås skola få inräknas i veckotimtalet redan uppehålls och arvoderas. Motsvarande gäller beträffande den föreslagna reseersättningen åt orgelspelare.

Vissa kostnadsminskningar kan beräknas uppkomma vid genomförande av den föreslagna begränsningen av ersättningen vid vissa vikariat under ferietid m. m.

Enligt de nu redovisade antagandena och beräkningarna kan ett genomförande av de sakkunnigas förslag beräknas komma att öka kyrkomusikerlönekostnaderna med (1 700 000—1 060 000) = ca 640 000 kronor årligen. Med nuvarande antal skattekrönor innebär detta en genomsnittlig höjning av utdebiteringen för kyrkliga ändamål med 0,2 öre per skattekröna.

Kostnadsökningar för statsverket uppkommer vid genomförande av förslaget om pedagogisk utbildning av kyrkokantorer. För utarbetande av kursbrev eller kompendium för de individuella preparandstudierna torde böra beräknas en engångskostnad av 4 000 kronor. Övriga kostnader för framställning och för distribution torde böra uttagas genom försäljning av kursbrev eller kompendium. För de pedagogiska sommarkurserna och för ökad examination i anslutning därtill torde böra beräknas en årlig kostnad, ungefär motsvarande det nuvarande anslaget till kurser för utbildande av kyrkomusiker m. m., alltså omkring 65 000 kronor.

V. Departementschefen

Den väsentliga punkten i kyrkomusikersakkunnigas betänkande utgöres av förslaget om tillskapande av en ny typ av kyrkomusikertjänst — kyrkokantorstjänst — såsom alternativ till den nuvarande kantorstjänsten — skolkantorstjänst — vid valet av tjänstetyp för de mindre kyrkomusikerdistrikten. Kyrkokantorstjänsten bör enligt sakkunnigförslaget konstrueras som en självständig tjänst med möjligheter att åläggas innehavaren mer omfattande kyrkomusikalisk tjänstgöring än vad som gäller beträffande skolkantor. De arbetsuppgifter vid sidan av kyrkomusikertjänstgöringen, som tjänstinnehavaren i förekommande fall måste ha för att få sin fulla utkomst, bör enligt de sakkunniga behandlas som bisysslor utanför den kyrkomusikaliska tjänsten, vilken bör omfatta minst halvtidstjänstgöring och inrättas såsom extra ordinarie.

Såsom de sakkunniga framhåller torde redan det stora antalet ansökningar om dispens för inrättande av organisttjänst ge vid handen, att gäl-

lande bestämmelser och tillämpad praxis i tjänstetypsärenden icke erbjuder för alla slag av kyrkomusikerdistrikt tillfredsställande möjligheter att anordna den kyrkomusikaliska verksamheten. Erfarenheterna pekar otvivelaktigt på behovet av ytterligare en tjänstetyp vid sidan av de båda redan existerande. Den nya typ av kyrkomusikertjänst — kyrkokantorstjänst — som de sakkunniga föreslår, utgör enligt min mening för de mindre kyrkomusikerdistrikten ett alternativ till den nuvarande skolkantorstjänsten, som bör kunna tillgodose de från kyrkligt håll i förevarande avseende framförda önskemålen. I de större kantorsdistrikten kan nämligen genom inrättande av dylika tjänster en i de flesta fall önskvärd utvidgning av de kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna ske utan att detta hindras av andra kantorn i tjänsten åliggande arbetsuppgifter. Beträffande de minsta distrikten, vilka ofta endast har en orgelspelare för de kyrkomusikaliska arbetsuppgifterna, möjliggör den nya tjänsten en förening av dylika distrikt till större enheter med en kyrkokantor, varigenom bland annat en fastare organisation erhålles. Med den nya tjänstetypen inlemmad i kyrkomusikerorganisationen bör också betydligt bättre än med nuvarande betingelser kunna tillvaratas de möjligheter till en rationellare organisation, som kan antas följa med den nya pastoratsindelningen.

Jag har för egen del blivit övertygad om att från åtskilliga synpunkter behov föreligger av den föreslagna tjänstetypen, och jag kan i allt väsentligt ansluta mig till vad de sakkunniga förordat beträffande den nya kyrkokantorstjänsten.

Enligt 12 § Kmst åligger det organist att meddela fri musikundervisning åt ungdom 5 timmar i veckan under 39 veckor årligen. De sakkunniga föreslår, att den fria musikundervisningen i princip genomföres i samtliga kyrkomusikerdistrikt. Dylik undervisning skulle alltså ingå i åliggandena för såväl kyrkokantor som skolkantor. Mot de sakkunnigas förslag, att meddelande av fri musikundervisning skall ingå i kyrkokantors åligganden, har inga erinringar framförts, medan däremot flera remissinstanser uttalat betänkligheter mot att ålägga skolkantor dylik undervisning. Sålunda motsätter sig skolöverstyrelsen och åtskilliga folkskolinspektörer bestämt en utökning av skolkantors tjänståligganden Skolkantorer, som redan i sin lärartjänst har fulltidstjänstgöring, kan enligt dessa instanser icke belastas med ytterligare undervisning. Även statskontoret och kammarkollegiet avstyrker, att skolkantor åläggas fri musikundervisning.

Förslaget att utsträcka den fria musikundervisningen till samtliga kyrkomusikerdistrikt är enligt min mening från allmänskulturella synpunkter högst beaktansvärt. Åtskilliga andra skäl talar också för att förmånen av den fria musikundervisningen bör utsträckas till att omfatta landets samtliga kyrkomusikerdistrikt. Jag har emellertid vid mina överväganden i

frågan icke kunnat undgå att ta starkt intryck av den bestämt avvisande hållning på denna punkt, som skolöverstyrelsen, otvivelaktigt i skolans intresse, intagit vid remissbehandlingen. Det bör ej heller bortses från, att ett genomförande av sakkunnigförslaget i detta avseende omedelbart skulle medföra en totalt sett relativt betydande utgiftsökning, att direkt eller indirekt täckas genom ökad utdebitering inom pastoraten. Jag har av dessa skäl icke ansett mig kunna biträda förslaget om att skolkantor skulle åläggas fri musikundervisning. Vad gäller kyrkokantorstjänsterna bör däremot i enlighet med sakkunnigförslaget fri musikundervisning om två veckotimmar ingå i de med dylika tjänster förenade arbetsuppgifterna. I och med ett successivt inrättande av dessa tjänster kommer landsbygdens musikliv att på många håll tillföras icke oväsentligt förbättrade resurser.

Vad beträffar möjligheterna att rekrytera de nya kyrkokantorstjänsterna framhåller de sakkunniga, att det enligt av dem verkställd undersökning skulle finnas omkring 450 personer, som avlagt organist- och kantorexamen eller däremot svarande äldre examina och icke har sådant förvärsarbete, som hindrar dem att inneha kyrkokantorstjänst. Enligt de sakkunniga är det troligt, att många av dessa är villiga att inneha dylik tjänst. Jag räknar därjämte med att det skall finnas ett relativt stort antal musikintresserade personer, som genom tillskapandet av kyrkokantorstjänster kan stimuleras att avlägga erforderliga examina och därefter vid sidan av sin borgerliga gärning ägna sig åt kyrkomusikalisk verksamhet.

Som jag redan antytt kan jag i allt väsentligt ansluta mig till vad de sakkunniga i olika hänseenden föreslagit beträffande kyrkokantorstjänsternas konstruktion, såsom i fråga om tjänstuppgifter, behörighetsvillkor m. m., samt beträffande bestridandet av kostnaderna för kyrkokantoreernas verksamhet. Med hänsyn till vissa erinringar och synpunkter, som framkommit vid remissbehandlingen av de sakkunnigas betänkande, torde jag emellertid här till särskild behandling få upptaga några av punkterna i de sakkunnigas förslag.

Kyrkomötet liksom domkapitlet i Lund samt statskontoret och kammarkollegiet anser sig icke kunna biträda de sakkunnigas förslag, att inrättande av kyrkokantorstjänst endast bör förekomma, då skäl föreligger för avsteg från den hittills tillämpade huvudregeln om skolkantorstjänst som tjänstetyp för de mindre kyrkomusikerdistrikten. En sådan restriktiv användning av den nya tjänstetypen skulle enligt kyrkomötet försvåra möjligheten att sammanföra två församlingar till ett kyrkomusikerdistrikt med kyrkokantorstjänst. För egen del ansluter jag mig till denna uppfattning och föreslår, att vid bestämmande av tjänstetyp från statsmak-

ternas sida företräde icke ges för den ena eller den andra tjänstetypen utan att denna bestämmas med hänsyn tagen endast till den kyrkomusikaliska verksamheten med utgångspunkt i de föreliggande förhållandena.

I detta sammanhang vill jag även beröra ett problem, som upptagits av domkapitlet i Lund. Domkapitlet ifrågasätter, om det är nödvändigt med den nuvarande bestämmelsen, att församlingar tillhörande skilda pastorat icke får vare sig helt eller delvis förenas till ett kyrkomusikerdistrikt. Bestämmelsen är, framhåller domkapitlet, strängare exempelvis än vad som gäller för den prästerliga organisationen, där en kyrkoadjunkt kan vara anställd i två pastorat. I likhet med domkapitlet anser jag, att *Kungl. Maj:t* bör ha möjlighet att medge sådan samverkan över en pastoratsgräns, när påtagliga organisatoriska fördelar kan vinnas härigenom.

Beträffande löneställningen för kyrkokantorer förordar jag, att extra ordinarie kyrkokantorstjänst inplaceras i lönegrad Ae 12 och extra kyrkokantorsbefattning i Ag 11. Sådan vikarie på kyrkokantorstjänst, som icke avlagt lägst organist- och kantorsexamen, bör anställas mot arvode enligt löneklass A 9. Beträffande övriga löne- och anställningsförhållanden för kyrkokantorstjänsterna torde i huvudsak de sakkunnigas förslag böra följas.

Vad de sakkunniga förordat beträffande ersättning åt vikarie på kyrkomusikertjänst föranleder ingen erinran från min sida, liksom jag också biträder vad de sakkunniga föreslagit i fråga om kyrkomusikers tjänstgöringsskyldighet vid s. k. bygudstjänster. Vad de sakkunniga föreslagit rörande särskilda förmåner åt orgelspelare anser jag böra genomföras i begränsad omfattning.

I anslutning till vad därutinnan gäller för församlingspräster bör enligt min mening rätt till visst antal tjänstefria dagar införas för de fast anställda kyrkomusikerna.

Beträffande införandet av den nya tjänstetypen föreslår de sakkunniga, att de nya författningsbestämmelserna träder i kraft viss dag utan att något uttryckligt föreläggande ges domkapitlet att i samband därmed verkställa generell översyn över kyrkomusikerorganisationen i vederbörande stift. Jag vill för egen del framhålla, att det i samband med den förestående översynen av pastoratsindelningen och den församlingsprästerliga organisationen i anslutning till 1957 års riksdagsbeslut i ämnet blir nödvändigt att i väsentliga delar också ompröva kyrkomusikerdistriktsindelningen och vad därmed organisatoriskt äger samband. De ändringar i kyrkomusikerorganisationen, som jag i det föregående förordat, bör emellertid, när så av lokala förhållanden påkallas, kunna tillämpas redan innan nämnda översyn verkställts. Jag vill också framhålla, att vissa av de förordade ändringarna i och för sig icke har något samband med pastoratsindelningsfrågan. Jag

föreslår därför, att de av mig förordade ändringarna i kyrkomusikerorganisationen erhåller giltighet från och med den 1 juli 1958. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga de författningsändringar samt utfärda de övriga föreskrifter och de övergångsbestämmelser, som erfordras härför.

De sakkunniga har i sitt betänkande upptagit bland annat den i tidigare sammanhang (prop. 1950: 231 s. 39 ff., L¹U 1950: 29 s. 19) behandlade frågan om bidrag ur kyrkofonden till församlingar med kyrkomusiker på äldre stat. De sakkunniga påpekar, att, om i ett flerförsamlingspastorat någon eller några av kyrkomusikerna inte övergår på den nya tjänsteregleringen, de församlingar, där dessa kyrkomusiker är anställda, måste dels ensamma svara för sina kyrkomusikers avlönande, dels deltaga i kostnaderna för avlöning vid nyreglerade kyrkomusikertjänster inom pastoratet, dels ock vidkännas den stegring av allmänna kyrkoavgiften, som blivit en följd av kyrkomusikerreformens genomförande. Den sistnämnda konsekvensen inträder även för enförsamlingspastorat med kyrkomusiker på äldre stat. De sakkunniga har framlagt förslag till vissa bestämmelser i ämnet för den händelse särskilt bidrag ur kyrkofonden anses böra utgå i förevarande fall. Vad de sakkunniga på denna punkt anfört har vid remissbehandlingen i huvudsak tillstyrkts eller lämnats utan erinran.

Sedan den nya kyrkomusikerorganisationen nu varit i kraft ett antal år, anser jag att ifrågavarande spörsmål bör lösas. Definitiv ståndpunkt från statsmakternas sida bör emellertid enligt min mening icke tagas till denna bidragsfråga, förrän närmare utredning verkställts angående betydelsen av ett dylikt bidrag för de ifrågakommande församlingarnas ekonomi och beträffande storleken av den ytterligare belastning på kyrkofonden, som kan bli aktuell. Jag har för avsikt att i ett senare sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att uppdraga åt kammarkollegiet att närmare utreda spörsmålet. Vid denna utredning bör de av de sakkunniga uppdragna riktlinjerna för storleken av ifrågakommande bidrag tjäna som utgångspunkt.

Ökningen av kyrkomusikerlönekostnaderna för genomförande av de sakkunnigas förslag har av de sakkunniga beräknats till cirka 640 000 kronor på längre sikt, sedan den betydligt större kostnadsökningen för den generella utsträckningen av den fria musikundervisningen i viss mån uppvägs av kostnadsminskningar genom den rationalisering av organisationen, som inrättandet av kyrkokantorstjänster innebär. Därest i enlighet med vad jag förordat fri musikundervisning icke införes i skolkantorsdistrikten, kan kostnaderna för kyrkomusikerorganisationen i stället beräknas successivt minska allteftersom kyrkokantorstjänster inrättas. Tillskapas dylika tjänster i den omfattning, som de sakkunniga beräknat, synes minskningen av kyrkomusikerlönekostnaderna kunna uppskattas till omkring 500 000 kronor.

För statsverket uppkommer kostnadsökningar vid genomförande av förslaget om pedagogisk utbildning av kyrkokantorer. Kostnaderna har av de sakkunniga beräknats till sammanlagt 69 000 kronor. Frågan om anvisande av medel för detta ändamål torde framdeles böra upptagas av musikaliska akademien i samband med dess sedvanliga anslagsäskanden. Såsom de sakkunniga anfört, torde det böra uppdragas åt musikhögskolan att komma med närmare förslag beträffande anordnande av den här avsedda pedagogiska utbildningen för kyrkokantorer.

VI. Hemställan

Under åberopande av vad jag i det föregående förordat hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

- a) godkänna av mig förordade grunder för ändringar beträffande kyrkomusikerorganisationen;
- b) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de författningsändringar samt utfärda de övriga föreskrifter och de övergångsbestämmelser, som föranledes av vad som föreslagits under a).

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Sten G. Olsson

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

I. Inledning	2
II. Införande av en ny typ av kyrkomusikertjänster	3
III. Översyn i övrigt av gällande författningar rörande kyrkomusikerorganisationen	31
IV. Kostnadsberäkningar	38
V. Departementschefen	39
VI. Hemställan	44